

अध्यात्म

आध्यात्मिक विकासनी नवी ज क्षितिज ખોલતું ગુજરાતી માસિક

છૂટક નકલ ૮-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫/- આજીવન ૨૫૧/-

વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦/ (વિમાનથી) આજીવન ૫૦૦૦/-

- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
- તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
- પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૭૨૫૦૨, ૨૫૬૫૮૧૧
- ADHYATMA email Adres: adhyatma_editor@yahoo.co.in
- You can know about Shree Mahatmajji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
- અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. શ્રીગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ) ૨. શ્રી જયોત્સ્નાબેન બી.ત્રિવેદી. ૩. શ્રી આશીષ ગોહિલ.
- તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
- મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, LIG167, આનંદનગર, ભાવનગર-૧
- ★ લેખકોને નિમંત્રણ ★
- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે.
- ★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★
- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જે આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- લવાજમ માટે મનીઓર્ડર, ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ 'સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ'ના નામનો શ્રીનારાયણ હ. જાની, ૬ વૃન્દાવન ફ્લેટ, હવેલી પાસે, આતાભાઈ, ભાવનગર(ફોન-૨૫૭૨૫૦૨)ને મોકલવા વિનંતી છે.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી અપાશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- આગલા મહિનાના અંત સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તે પછીના મહિનાની તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

You can know about Shree Mahatma Yogeshwarji & Shree Maa Sarweshwari from Website 'swargarohan.org'

✪ અનુક્રમણિકા ✪

સદ્ભાવભરી સહાય	તંત્રી-અધ્યાત્મ	૩
સાધનાની શ્રદ્ધા	શ્રી યોગેશ્વરજી	૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૭
દેવી સર્વેશ્વરી ભગવતી વંદુ	ધીરજબેન નાણાવટી	૧૩
પિંગલાનો પ્રસંગ	શ્રી યોગેશ્વરજી	૧૬
પરિગ્રહ દુઃખનું કારણ	શ્રી યોગેશ્વરજી	૧૮
અનેરી ઉત્કર્ષ યાત્રા	રાજીવ હ. જાની	૨૧
તોફાન	ડૉ. આઈ. કે વીજળીવાળા	૨૮
યોગાસનો	હરિદાસ મૂળજી નિર્મળ	૩૨
જપનો મહિમા	ડોંગરેજી મહારાજ	૩૭
એક અભિનવ પારાયણ(૬)	ડૉ. જયોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી	૪૦
મોતીકાકા	રામેશ્વર તાંતીયા	૪૪
Van Vishram : Maberly, Ontario (Canada)	Hemali Patel	49
મૃત્યુને જીતનારો યોગ	પોલ બ્રન્ટન	૫૪
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૬૧

સદ્ભાવભરી સહાય

આજથી આશરે પચ્ચીસેક વર્ષ પહેલા રાજકોટના શ્રી જે. કે.માં પૂ. મા—પ્રભુ પ્રત્યે જે ભાવભક્તિ પ્રગટ્યાં, તેના ભાગરૂપે પૂ.માએ તેમને તેમના સોરઠિયા વાડીના આવાસમાં પૂ.મા—પ્રભુનું પ્રથમ મંદિર પ્રસ્થાપિત કરવા અનુમતિ આપી. ત્યારે કુટુંબના નાતે શ્રી જયસુખભાઈ અમરતિયા તથા તેમના પત્ની શ્રી મધુબેન પૂ.મા સર્વેશ્વરીના અંગત પરિચયમાં આવ્યા. તેમનામાં મૂળથી જ આધ્યાત્મિક સંસ્કારો તો હતા જ, આમ તેમને પાંગરવાનું ક્ષેત્ર મળી ગયું.

પછી તો એમની શ્રદ્ધા મા—પ્રભુમાં એટલી બધી ઊંડી પ્રસ્થાપિત થઈ ગઈ કે સ્વર્ગારોહણનાં નાના મોટા દરેક સત્કર્મોમાં તેમના ઉપરાંત તેમના પુત્રો શ્રી અંકુર અને હેમીશ પણ સતત સેવા આપતા રહ્યા અને તેમાં તેઓની પત્નીઓ નિધિ અને મીરાંનો પણ સહયોગ સાંપડ્યો. શ્રી જયસુખભાઈ ને મધુબેન સાથે જ પૂ.મા—પ્રભુને સમર્પિત પરિવાર છે, જે જીવનના નાના મોટા દરેક પ્રશ્નોમાં પૂ.મા—પ્રભુનું માર્ગદર્શન મેળવવા ભાગ્યશાળી બન્યા છે. આ સમર્પિત પરિવાર તરફથી અધ્યાત્મના સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૨ના અંકના પ્રકાશનનો બધો ખર્ચ પ્રાપ્ત થયો છે. તેમની આ સહાય બદલ મા—પ્રભુના આશીર્વાદ એ પરિવાર પર ઉતરે ને તેમનું પ્રભુ સર્વપ્રકારે ભૌતિક અને આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે મંગલ કરે એ જ પ્રાર્થના.

તંત્રી—સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ

સાધનાની શ્રદ્ધા

—શ્રી યોગેશ્વરજી

પોતાની જાત પરની શ્રદ્ધાની જેમ જ પોતે પસંદ કરેલી સાધના પરની શ્રદ્ધા પણ ખૂબખૂબ મહત્વની છે. પોતે જે સાધના પસંદ કરી છે તે પોતાને ઈષ્ટિત ધ્રુવપદે જરૂર પહોંચાડશે એવી શ્રદ્ધા અંતરમાં પ્રકટી જાય ને વધારે ને વધારે બળવાન બનતી જાય તે જરૂરી છે. એવી શ્રદ્ધા સાધનાની ઊંડી ને યોગ્ય સમજમાંથી જ આવી શકે ને તેના જાગ્યા પછી જ સાધક ખંત ને ઉત્સાહથી મન લગાડીને સાધના કરી શકે. એ શ્રદ્ધાને કમેકમે કેળવવાની જરૂર છે. કેટલાક સાધકો દલીલ કરે છે કે સાધનાના માર્ગમાં અમુક વિલક્ષણ અનુભવો થાય તો શ્રદ્ધા આપોઆપ આવી જાય. એવા અનુભવો વિના સાધનામાં રસ ને શ્રદ્ધા ન જાગે. પરંતુ તેવી દલીલોને વધારે પડતું મહત્વ આપીને પગને ઢીલા કરી દેવાની ને બેસી રહેવાની જરૂર નથી. વિલક્ષણ અથવા અલૌકિક અનુભવો થાય કે ન થાય, સાધનામાં કદી પ્રમાદ ન જ થવો જોઈએ. સાધના જીવનના શ્રેય સારું જરૂરી છે, એમ સમજીને સાધના દ્વારા જીવનનું શ્રેય કરવા સાધકે પ્રયાસ કરતાં રહેવાની જરૂર છે.

બીજી વાત એ પણ યાદ રાખવા જેવી ને સાચી છે કે અનુભવો સામાન્ય રીતે ને મોટે ભાગે શરૂઆતમાં નથી થતા. સાધનાની શરૂઆત કરી કે તેમાં બેચાર ડગલાં આગળ ચાલ્યા એટલે રાહ જોઈને બેસી રહેલા અનુભવો એકદમ ને મોટી સંખ્યામાં સામે આવશે એમ પણ નથી. અનુભવો સાધનાની

સપ્ટેમ્બર : ૨૦૧૨

૫

પરિપક્વતા થતાં, અમુક ચોક્કસ અવસ્થાએ પહોંચતાં, લાંબે ગાળે ને આપોઆપ થાય છે તથા કેટલાક સંજોગોમાં છેવટ સુધી નથી પણ થતા એ યાદ રાખવાની જરૂર છે. તેથી વધારે ધ્યાન અનુભવોનું નહીં પરંતુ સાધનાનું રાખવાનું છે; મનને ગમતા અમુક અનુભવોની ચિંતા કરવાને બદલે, સાધનાના એકધારા નિયમિત અમલની ને તેની મદદથી મળનારા જીવનના શ્રેયની કરવાની છે. અનુભવો, જોઈતા હશે તોપણ, નિયમિત ને શ્રદ્ધાપૂર્વકની સતત સાધનાથી જ મળશે તે ભૂલવાનું નથી. આ માર્ગમાં શ્રદ્ધાના અખૂટ ભાથા સાથે ને આત્મોન્નતિ માટેના પુષ્કળ પ્રેમ સાથે આવવાનું છે.

અમુક જ પ્રકારના લાભને મેળવવાના અમુક વ્યાપારી ગણતરી સાથે અથવા કોઈ ચોક્કસ પ્રકારના પૂર્વગ્રહ સાથે એમાં પ્રવેશ નથી કરવાનો. મન તથા અંતરને ખુલ્લું રાખીને એમાં નિરંતર આગળ વધવાનું છે ને જે જાતની નવી હવા મળે તેને અનુભવતાં, આવકારતાં, ગ્રહણશીલતા ને તૈયારી સાથે વિકાસની અદમ્ય ને વિશાળ ઈચ્છા, ઝંખના કે મહત્વાકાંક્ષા પેદા કરીને આ માર્ગના મુસાફર બનો તો તમને ખૂબ જ સંતોષ થશે, અનેરો આનંદ મળશે ને જીવનની ઉજ્જવળતા તેમજ ધન્યતાનો લહાવો મળશે.

સાધનાનો આ માર્ગ ખોટો નથી, સો ટકા સાચો છે. પણ એની અનુભૂતિ માટે ઉતાવળા થયે નહીં ચાલે; પોતાની વ્યક્તિગત ગણતરી પ્રમાણે એના વિશ્વાસને વધાર્યે ને ઘટાડ્યે કોઈ મહત્વનો હેતુ નહીં સરે. એ માટે તો પ્રચંડ શ્રદ્ધા ને મજબૂત મનોબળ જોઈશે; અખૂટ ધીરજ ને અનંત હિંમત

૬

અધ્યાત્મ

જોઈશે; ને જોઈશે અપાર પરિશ્રમ. સાધના અથવા આત્મોન્નતિ જીવનની એક અનિવાર્ય ને અટલ આવશ્યકતા છે એવું ભાન થવું જોઈશે, ને એવા ભાન સાથે એક ધર્મ, ફરજ કે કર્તવ્ય તરીકે જ શાંતિ, આનંદ, અનુભવ કે સાક્ષાત્કાર જે જોઈશે તે મળી શકશે. એ વાતને અંતરના અનુભવ કે સાક્ષાત્કાર જે જોઈશે તે મળી શકશે. એ વાતને અંતરના અંતરતમમાં લખી રાખવાની જરૂર છે. એ રીતે જે સાધનાને વર્યા કરે છે ને એવી તૈયારી સાથે જે આગળ વધ્યા છે તે કદી નિરાશ નથી થયા; તેમને નિષ્ફળતા નથી. મહામૂલાં રહસ્ય—મોતી મેળવીને તે કાયમને માટે ધન્ય થયા છે. એવી ધન્યતા કોઈ પણ કાળે ને કોઈ પણ માનવ મેળવી શકે છે.

બુદ્ધિથી વિચાર કરીને કરેલું કાર્ય ઉત્તમ હોય છે, શરીરના બળથી કરેલું કાર્ય મધ્યમ શ્રેણીનું હોય છે, વિચાર કર્યા વગર અને ઉત્સાહવગર કરેલું કામ ભલીવાર વગરનું હોય છે.

દુર્જન સાથે મિત્રતા કરવી નહીં, તેમ વેર પણ રાખવું નહીં, અંગારો જ્યારે ગરમ હોય છે ત્યારે બાળે છે અને ઠંડો પાડે છે ત્યારે હાથ કાળા કરે છે.

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો

—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૩૬ સપ્ટેમ્બર—૨૦૧૨ અંક ૧૨

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

સ્થળ:—સુભાષ બંગલો, સરદારનગર, ભાવનગર

તા. ૨૭/૪/૮૨ મંગળવાર

આજે સવારે સર્વેશ્વરી તપસ્વી બાવાની વાડી તરફ ફરવા જાય છે. મૌન રાખે છે. તપસીની વાડીની નજીકમાં દક્ષિણા મૂર્તિ બાલ મંદિરની બાજુ પર ટેકરી પર સંન્યાસ આશ્રમ છે. તેના નીચેના પાછળના ભાગમાં એક ગુફા છે. તેમાં નાગીમા રહેતાં. નાગીમા કપડાં પહેરતાં ન હતાં. તપસ્વીની સ્ત્રી હતાં. તે અંગે શ્રી નારાયણભાઈએ વાતો કરી.

સમયસર ૭ વાગ્યે ફરી ઉતારા ઉપર આવી જવાનું બન્યું. પૂ.શ્રીએ નિયમિત લેખનકાર્ય ચાલુ કર્યું. સર્વેશ્વરી વ્યાયામ કરી પ્રાર્થના કરી મનુસ્મૃતિનું વાંચન આજે પૂર્ણ કરે છે. આજે પૂ.શ્રીએ ભોજનમાં રોટલી ને શાક લીધાં. ભોજનબાદ મુલાકાત શરૂ થઈ. આજે પણ દરરોજની જેમ બહાર વૃક્ષને છાંપડે પૂ.શ્રી બેઠા.

સત્સંગની શરૂઆતમાં દેવપ્રયાગની કુટિયાની વાતો થઈ. વળી શંકર ભગવાનના સ્વરૂપની ને ભાંગની વાતો થઈ. એ અંગે અગાઉ વિસ્તૃત નોંધ આવી ગઈ છે.

ટાગોર ને ગાંધીજીની વાતો થઈ. રામાયણની ચર્ચા થઈ. પછી પ્રશ્નો શરૂ થયા.

પ્રશ્ન: પ્રભુની પ્રાપ્તિ માટે સંપૂર્ણ શરણાગતિ જરૂરી કે સદ્ગુરુ જરૂરી!

પૂ.શ્રી: શરણાગતિ તો જોઈએ જ. પછી સાધકને જરૂર હશે તો પ્રભુ કોઈ યોગ્ય સદ્ગુરુને પણ આપશે.

હવે એવાં લગ્નો થાય છે, જેમાં ગોરમહારાજની જરૂર પડતી નથી. ગોર વિના જ કોર્ટમાં નોંધાય.

છતાં ગોરની જરૂર હશે તો પ્રભુ સદ્ગુરુ રૂપી મોકલશે.

પ્રશ્ન: ગુરુ જન્મ જન્માંતરથી એક જ હોઈ શકે?

પૂ.શ્રી: ના. એ સંસ્કારો શેષ રહે તો ગુરુ સાથેનો સંબંધ ચાલું રહે. કર્મના ઋણાનુબંધ ઉપર આધાર. કર્મના ઋણાનુબંધ પ્રમાણે ગુરુ, મિત્ર, શત્રુ, સ્વજનો આવે છે.

પ્રશ્ન: મહાપુરુષ પૂર્ણતા ધારણ કર્યા પછી શરીર ધારણ કરી શકે?

પૂ.શ્રી: હા. અવતાર તરીકે આવે, તેઓ પોતાની ઈચ્છાથી પૃથ્વી પર આવે ને જાય. તેને કર્મબંધન ન રહે. કર્મથી તે લેપાતા નથી.

પ્રશ્ન: કળીયુગમાં માનસ પાપનું ફળ નથી મળતું એ કથન શું સાચું છે?

પૂ.શ્રી: તુલસીદાસ એવું કહે છે :-

તમે મનમાં ચોરીના ખરાબ વિચાર કર્યા. પણ તે ચોરીના વિચારોને તનથી (શરીરથી) કાર્યાન્વિત ન કર્યા, તો તે ચોરીના વિચારોનું ફળ મળતું નથી. મનના વિચારો મનમાં જ રહ્યા. એટલે કોઈ ક્રિયા થઈ નહીં.

પ્રશ્ન: મનમાં પણ અશુભ વિચારો ન પ્રગટે તો જ પ્રભુ મળે?

પૂ.શ્રી: શ્રદ્ધાભક્તિ વધે એટલે પ્રભુ મળે. અશુભ વિચારો ન જ ઉઠે તે ફર્સ્ટક્લાસ. ઉઠેલા વિચારો ઉઠેલાં જ રહે, તે સેકન્ડ ક્લાસ.

પ્રભુ પ્રત્યેનો પ્રેમ વધે એટલે મનના સંકલ્પો પવિત્ર બને. વચન, આંખ, શરીર બધું જ નિર્મળ, પછી એ અશુભ વિચારો આવે જ નહીં. અશુભ કરી જ ન શકે.

પ્રશ્ન: કોઈ કોઈનું ખૂન કરે તો તેમાં ઈશ્વરી સંકેત છે એમ ગણવું?

પૂ.શ્રી: ના. ઈશ્વરી સંકેત નથી. એ એક બહાનું છે. આપણા હૃદયમાં જ ખોટાં કામો માટે નાના સંકેત મળે છે, પણ આપણે તેને ગણકાર્યા વિના મનના સંકેત પ્રમાણે ખોટાં કામો કરીએ છીએ ને પછી ઈશ્વરી સંકેત છે એમ માનીએ ને મનાવીએ છીએ.

પ્રશ્ન પૂરા થતાં પૂ.શ્રીએ રામાયણના કાગળો મંગાવ્યા, ને વાલ્મીકીમુનિના આશ્રમમાં રામના આગમનની કાવ્યપંક્તિઓ સૌને ગવડાવે છે.

દોઢ વાગી ગયો. સૌ પ્રસાદ લઈ વિદાય થયાં. પૂ.શ્રીએ

અધ્યાત્મની અગત્યની ચર્ચા શ્રી નારાયણભાઈ સાથે કરી. તેઓ અધ્યાત્મના તંત્રી છે. પૂ.શ્રીએ થોડો આરામ કર્યો. સાંજે એક કલાક લેખનકાર્ય કર્યું.

આજે પ્રાર્થના ઉપર પૂ.શ્રીએ પ્રવચન આપ્યું. પ્રવચનબાદ સર્વેશ્વરી ગુરુવારે એક વાર્તાલાપ આપશે એવી પૂ.શ્રીએ જાહેરાત કરી. પ્રવચનમાં દરરોજની જેમ સર્વેશ્વરીએ ભજન ગવડાવ્યું.

પ્રવચનબાદ ઉતારા ઉપર આવી ગયા. હળવો નાસ્તો લઈ આરામ.

હરિ ઐં

૨૮-૪-૮૨ બુધવાર

આજે સવારે છ વાગ્યે સર્વેશ્વરી ફરવા જાય છે. મૌન રાખે છે. થીયોસોફીકલ સોસાયટી તરફ આગળ જવાનું બને છે. સાંઈબાબાનું મંદિર આવેલું છે, ત્યાંથી પાછા ફરી જવાનું બને છે. ૭ વાગ્યે તો ઉતારા ઉપર આવી જવાનું બને છે. ત્યારે પૂ.શ્રી નિત્યક્રમમાંથી લગભગ નિવૃત્ત થઈ ગયા હોય છે. લેખનકાર્ય શરૂ થઈ જાય છે. આઠ વાગ્યે પૂ.શ્રી દૂધ લે છે. કોઈ વાતચીત થતી નથી. સાડા અગિયાર સુધી તે ક્રમ મૌન રાખીને ચાલુ જ રહે છે.

આજથી સર્વેશ્વરી રામાયણનું પારાયણ શરૂ કરે છે. સવારનો ૧૧૧ સુધીનો સમય તેમાં જાય છે. વ્યાયામ, ગીતાપાઠ કરી તે કામ શરૂ થાય છે.

આજે ભોજનમાં પૂ.શ્રીએ રોટલી, દૂધ ને શાક લીધાં. બહાર વૃક્ષની છાયામાં ભોજન લીધું. મુલાકાત ત્યાં શરૂ થઈ.

અમદાવાદથી ભાવનગર આવતાં જ માર્ગમાં એક સુક્ષ્મયોનિનો જીવ પૂ.શ્રી પાસે આવે છે. પૂ.શ્રી તેને ભોજન પહેલાં દરરોજ પદાર્થો મૂકે છે. તે આત્મા શનિ, મંગળવાર કરે છે. તે જપ પણ કરે છે. તેની કેટલીક ઈચ્છા પૂ.શ્રીએ જાણીને તે ઈચ્છાને પૂર્ણ કરી, જેથી તે જીવ ગુરુવારે એ યોનિને છોડશે.

આ સુક્ષ્મ હકીકત માનવી મનની ઉપરની વાત છે. પૂ.શ્રીની સાધના એ રીતે જાણી શકવા સમર્થ છે. પૂ.શ્રી પોતાની અલૌકિક શક્તિથી એ રીતે સુક્ષ્મયોનિના આત્માને પણ મદદરૂપ થાય છે.

આજે મુલાકાતમાં સરોડાનો કાર્યક્રમ કેવો ગયો તેના અનુસંધાનમાં જ પોણો કલાક વાતો થઈ. પછી પ્રશ્નો શરૂ થયા.

પ્રશ્ન: ગાયત્રીમંત્ર ખૂબ લાંબો લાગે છે. માળા કરતાં વાર લાગે છે.

પૂ.શ્રી: એ તમારો ઈષ્ટમંત્ર છે? જો ન હોય તો, કોઈ પણ નાનો મંત્ર જપો. ટ્રાફિકના નિયમોનો ભંગ ન કરે ને માળાની ગાડી બરાબર ચલાવે તો, અડધા કલાકમાં ૧૦ માળા થાય છે. પછી ઓવરટેક કરવાની ટેવ હોય તો ઝડપથી થઈ જાય.

પ્રશ્ન: માળા ફેરવીએ ત્યારે આવરણ ગૌમુખીની જરૂર ખરી?

પૂ.શ્રી: આવરણ રાખવાનું મુખ્ય કારણ તમે જપ કરો છો તે ગુપ્ત રાખવાનું છે. બાકી આવરણની જરૂર નથી. ખુલ્લી રીતે માળા કરી શકાય છે.

પ્રશ્ન: સંતોના વ્યાધિ માટે ભક્ત સમુદાય કારણભૂત છે?

પૂ.શ્રી: વ્યાધિ તો કર્મના ઋણાનુબંધ ને આહારવિહારના નિયમો કાળજીપૂર્વક પાળતા નથી તે પણ કારણો છે.

રમણમહર્ષિ ને રામકૃષ્ણદેવ બન્નેએ શરીર તરફ દુર્લક્ષ સેવ્યું. પરિણામે ગરમીથી વ્યાધિ થયા. એમાં ભક્ત સમુદાય કારણભૂત ન હતાં. ભક્ત સમુદાય દૂધના લોટા લઈ ન ગયા એમ કહેવું હોય તો કહી શકાય. પણ દૂધ લઈ ગયા હોત તો પણ તે સમયે એવું લેવાની માન્યતા ન હોત તો તે દૂધ ન પણ સ્વીકારત.

કોઈ ભક્તના રોગ લેવામાં રમણમહર્ષિ માનતા હતા પણ આ બધાં મહાપુરુષોની શરીર છોડવાની એક લીલા કે એક નિમિત્ત માની શકાય. અસહ્ય દર્દ, પણ મન કેવું સ્વસ્થ! પ્રભુ પરાયણ એ જ એમની વિશેષતા. એ જ સાર, આપણે તો કામનો છે.

સમાધિષ્ઠ મહાપુરુષો પણ શરીર તરફ દુર્લક્ષ સેવે તો કોઈ રોગના ભોગ બની જાય. વૈરાગ્યને નામે કેટલાક ભળતા જ વિચારો ચાલે છે. અકર્મણ્યતા, પ્રમાદ, તિરસ્કાર. મનની રાગરહિત અવસ્થા તે વૈરાગ્ય.

કર તલ ભિક્ષા, તરુતલ વાસ, આગળ અગ્નિ પાછળ અગ્નિ, ઉપર સૂર્ય છતાં આશાનો પાસ છૂટતો નથી.

આજે પૂ.શ્રીએ આ પ્રશ્નોત્તરી બાદ રામાયણ સંભળાવ્યું. શ્રી નાનુભાઈ દૂધરેજીયા સાથે વાતો કરે છે. પૂ.શ્રી પછી આરામ કરતાં પેપર જુએ છે. વળી લેખનકાર્ય કરે છે.

સાંજે પ્રવચન ટાઉનહોલમાં દરરોજની જેમ થયું. પ્રવચનબાદ ઉતારા ઉપર આવી બહાર મેદાનમાં બેસી કણકી દૂધનું ભોજન લીધું. પછી આરામ.

દેવી સર્વેશ્વરી ભગવતી વંદુ

—ધીરજબેન નાણાવટી

“મેરુ તો ડગે જેના મન ના ડગે
ભલેને ભાંગી પડે બ્રહ્માંડ”

ભજનની આ એક જ પંક્તિ માને માટે પૂરતી છે. “ધ્યાનસ્થ” અવસ્થાની એમની ગંગાજીની વચ્ચે વિરાજમાન થયેલ એ પ્રતિમાને જોવાનો એક અમુલ્ય જીવનનો લહાવો છે. એક એવું દ્રશ્ય ઊભું થાય છે કે આસપાસ જાણે કે અપ્સરાઓ તપનો ભંગ કરવા આવી ન હોય! ગંગાજીના નીરના નૃત્યો એક બાજુ ને બીજી બાજુ અડગ અચળ મા સર્વેશ્વરી, શરીરનું એક રૂંવાડુ પણ ન ફરકે. આસપાસ શું બની રહ્યું છે, પોતે ક્યાં છે, શું કરી રહ્યાં છે તેનું જરાપણ ભાન નથી. આવી એક સમાધિ અવસ્થામાં ખોવાઈ ગયેલાં શ્રીમાને કોની સાથે સરખાવી શકાય? માત્ર શિવજી આવા તપમાં જોવા મળે. તેમણે પૂ.માની કસોટી કરવા માટે જાણે કે જટા છોડીને ગંગામૈયાને તેમના તપભંગ કરાવવા માટે મોકલી ન આપ્યા હોય એવું લાગે છે. એક કવિતાની પંક્તિ જરા સુધારીને લખીએ તો પૂ. શ્રીમાને લાગુ પડે. “એવું રે તપી મા, એવું રે તપી, જેવાં તપ રે તપ્યાં”તા પાર્વતી સતી” શિવજીએ તો મા પાર્વતીને પણ છોડ્યાં નહોતાં, તો પછી શ્રી મા સર્વેશ્વરીને ક્યાંથી છોડે?

શિવજીની જટાના બંધનમાંથી છૂટીને બાળકીની જેમ ધીમે ધીમે વહેતા વહેતા કન્યાના સ્વરૂપમાં આગળ વધતા વધતા, યૌવનના થનગનાટમાં નાચતાં કુદતાં, ચારેકોર કલરવ કરતાં

કરતાં, વનેવનને પાવન કરતા, કુદરતને ખોળે રમતાં રમતાં, પૂ. શ્રીમાના દર્શને આવી ચઢ્યાં, પણ મા શાનું ધ્યાન આપે! એ તો એમની મસ્તીમાં મસ્ત બનીને શાંતિથી અચળ આસન જમાવીને બેસી ગયાં હતાં! ગંગામૈયા તો જોઈ જ રહ્યાં. શિવજીના આદેશ મુજબ પૂ. શ્રીમાને ચળાવવા માટે શીલાની આસપાસ જોરશોરથી નૃત્ય કરવાં લાગ્યાં. તેમનો સ્પર્શ કરવા તેમના ખોળામાં ચઢીને માતૃપ્રેમને પામવા જાણે કે એટલાં બધાં ગાંડાતુર બનીને તોફાને ચઢ્યાં. જોનારને તો એમ થાય કે હવે શું થશે? પણ કોની દેન છે કે શ્રીમાને ડગાવી શકે? દૂર બેઠાં બેઠાં શિવજી પણ આ દ્રશ્ય જોઈને ડોલી ઉઠ્યા હશે. આસપાસના ડુંગરા, વનરાજી, અરે, પાષાણ સુધ્યાં સ્તબ્ધ થઈને જાણે કે જોઈ રહ્યાં હોય એમ લાગે. આખું વાતાવરણ એવું લાગે કે જોનાર પણ મંત્રમુગ્ધ બનીને એકીટશે જોયા કરે. બીજા વિચાર પણ ન આવે. પૂ. શ્રીમાના સાનિધ્યમાં બધું જ ભૂલી જવાય એવી એ ધન્ય ઘડી કહેવાય. આસપાસની શીલાઓમાં, પથ્થરોમાં પણ જાણે કે જીવ આવી ગયો હોય તેવી રંગબેરંગી આકૃતિ જીવંત બનીને દા.ત. મગરના જેવી, હાથીની સૂંઢ જેવી, કાચબાના જેવી વગેરે વગેરે પૂ.માની સામે જોતી ન હોય! આ દ્રશ્ય જળચર પ્રાણીઓની યાદ કરાવી જાય. સવારના સૂર્યનારાયણનાં કોમળ કિરણો, સૌને જાગૃત કરીને પુષ્પની વર્ષા કરતાં હોય તેવું લાગે. પૂ. શ્રીમાના રક્ષણ માટે આતુર બનીને સૌને બરાબર જાગૃત કરતા હોય તેમ ધીમે ધીમે આગળ વધતાં વધતાં ઉષ્મા વધારતા જાય.

એકાંત હોવા છતાં એકાંતનો આભાસ પણ ન લાગે.

પૂ.શ્રીમાનું મૌન, તેમની ધ્યાનસ્થ અવસ્થા જાણે કે પૂ.શ્રીમાને શૂન્યમાં લઈ ગયાં હોય તેવું લાગે. જેણે તન, મન, ધન સર્વે પર કાબુ મેળવ્યો હોય તે એકદમ નિર્ભય સ્થિતિમાં હોય. બુદ્ધ ભગવાનની આવી શાંત, સ્થિતપ્રજ્ઞ મૂર્તિઓ જોવા મળે. ધન્ય છે શ્રી ગંગામૈયાને, ધન્ય છે પૂ.માને, જેણે આવો અવતાર ધારણ કરીને માનવીઓનો ઉધ્ધાર કરવા પૃથ્વી પર ઉતરીને આવ્યાં છે. પ્રણામ, પ્રણામ, પ્રણામ. કોટી, કોટી, પ્રણામ. પૂ.શ્રીમા અમને આવાં દર્શન કરાવીને. અમારા જીવનને પણ “સત્યમ્ શિવમ્ સુદરમ્” બનાવજો. ફરી ફરીને પ્રણામ, પ્રણામ, પ્રણામ.

સંપત્તિ જતાં કશુ ગુમાવતા નથી કારણ કે, એ ફરી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, તંદુરસ્તી ઘટે તો થોડી હાની થાય પણ જો ચારિત્ર ગુમાવીએ તો બધુ ગુમાવી બેઠા છીએ એમ માનવું.

ગમે તેટલી વિકટ પરિસ્થિતિમાં પણ જીવ પરોવીને જીવવું એ જ જીવન છે.

પહેલાં માણસ ટેવ(કુટેવ) પાડે છે પછી ટેવ માણસને પાડે છે.

પિંગલાનો પ્રસંગ

—યોગેશ્વરજી

માણસની આંખ જો ઉઘાડી હોય અને મધમાખીની જેમ એની અંદર સઘળેથી સુવાસ લેવાની કે ગુણ ગ્રહણ કરવાની વૃત્તિ હોય તો, સમસ્ત વિશ્વ એને માટે એક મહાન વિશ્વવિદ્યાલય બની જાય છે અથવા એનું પોતાનું જીવન જ એક સર્વોત્તમ પાઠશાળા થાય છે. દત્તાત્રેયમાં એવી દૃષ્ટિ ને વૃત્તિ હોવાથી એ એમના જીવનમાં નાની સરખી દેખીતી ઘટનાઓમાંથી પણ સાર તારવી શકેલા ને જીવનોપયોગી સંદેશ ગ્રહણ કરી શકેલા. એ લોકગુરુ બની શક્યા એની પાછળ એ જ રહસ્ય હતું કે ગુરુભાવનો ત્યાગ કરીને સૌથી પહેલાં એ પ્રકાશની પ્રાપ્તિ માટે શિષ્યભાવે જીવતાં શીખેલા. એવી નમ્ર, નિખાલસ, ગુણગ્રાહી વૃત્તિને લીધે જ એ આગળ જતાં વિશ્વવંદ્ય બની શકેલા. એમનું જીવન આપણને એવી સર્વોત્તમ વૃત્તિ કેળવવાનો સંદેશ આપે છે.

એમણે પોતાની એ ગુણગ્રાહી દૃષ્ટિને લીધે એક વેશ્યાને પણ ગુરુ માનેલી.

એ હકીકત જાણવા જેવી છે.

એ વેશ્યાનું નામ પિંગલા હતું, જે નગરમાં એ રહેતી હતી એ નગરમાં એક વાર ભગવાન દત્તાત્રેય જઈ પહોંચ્યા.

પિંગલા નગરમાં પ્રખ્યાત અને ધનવાન હતી. એના રૂપથી આકર્ષાઈને એના સહવાસનું સુખ માણવા નગરના નાનામોટા કેટલાય પુરુષો એની પાસે વાસનાયુક્ત વૃત્તિથી આવ્યા કરતા. પિંગલા એમની લાલસા કે વાસનાને ધન લઈને જુદી જુદી રીતે

તૃપ્ત કરતી. એમ કરવામાં એને અસાધરણ આનંદ મળતો.

એવી રીતે એકધારા સતત પ્રવાહની પેઠે વહેતા જતા એના જીવનમાં એકાએક વિક્ષેપ પડ્યો.

એક રાતે પિંગલા પોતાનું મન જેનામાં લાગ્યું હતું તે પ્રેમીને મળવા માટે સંપૂર્ણપણે સર્વોત્તમ શૃંગાર કરીને બનીઠનીને બેઠી.

એના શુભાગમનની પ્રતીક્ષા કરતી, એને માટે અતિશય આતુર બનીને એ અવારનવાર પોતાની આહ્વાદક આકૃતિને દીવાલો પર લટકતા કાચમાં જોવા લાગી.

વચ્ચે વચ્ચે એ દ્વાર તરફ જતી તથા બારીમાંથી બહાર દષ્ટિપાત કરતી.

એના ઉરમાં ઉત્સાહ હતો અને અણુએ અણુમાં આશાનો આવિર્ભાવ થયેલો. પરંતુ... વખતના વીતવા સાથે એ ઉત્સાહ ઓસરવા માંડ્યો.

મધ્યરાત્રિ થઈ ગઈ તો પણ કોઈ આવ્યું નહીં ત્યારે એની વેદના વધી ગઈ.

એને નિરાશા થઈને પોતાના જીવન પર કંટાળો આવ્યો. એણે મનોમન ઉદ્દગાર કાઢ્યા :

‘ઓહો! આ આશા તથા તૃષ્ણા જ મને દુઃખી કરી રહી છે. મારું સમસ્ત જીવન મેં ભોગવિલાસમાં વીતાવ્યું છે ને મારા રૂપ તથા લાવણ્યથી બીજાના મનને મુગ્ધ ને મોહિત કરવામાં પસાર કર્યું છે. આજે મને મારી ભૂલ સમજાઈ છે. આશાની પૂર્તિ થાય છે તો નવી આશા પેદા થાય છે અને એવી રીતે મન અશાંત બને છે અને એની પૂર્તિ કોઈ કારણે નથી થતી, તો પણ વ્યથા થાય છે. એવી રીતે આશા તથા તૃષ્ણા સદાય દુઃખનું કારણ થઈ પડતી હોવાથી તેનો સદાય ત્યાગ કરીને માણસે તૃષ્ણારહિત થઈ જવું

જોઈએ. નિરાશા અથવા તૃષ્ણા રહિતતા જ સુખકારક છે. મારો આટલો વખત મેં અજ્ઞાનને લીધે અનિદ્રામાં વ્યર્થ વીતાવ્યો. હવે હું શરીરની મોહિનીનો તથા તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરીને શાંતિથી સૂઈ રહીશ.’

એવા એવા વિવિધ વિચારોના વમળમાં વીંટળાયેલી પિંગલાના દિલમાં વૈરાગ્ય થયો, જ્ઞાનનો પાવન પ્રકાશ પથરાયો, અને એને લીધે એની સઘળી ભ્રાંતિ દૂર થઈ.

એ ક્ષણ એના જીવનમાં સમૂળી ક્રાંતિ કરનારી અને આશીર્વાદરૂપ સાબિત થઈ.

એને મળેલો નવો પ્રકાશ એને માટે પતિતપાવન સાબિત થયો.

એને શરીર પરના અલંકારો દૂર કર્યા, શૃંગારને કાઢી નાખ્યો, સુંદર વસ્ત્રોને ઉતારી નાખ્યાં, ને દ્વાર બંધ કરી તૃષ્ણારહિત થઈને શયનખંડમાં પ્રયાણ કર્યું.

થોડા વખતમાં જ એને ઘસઘસાટ ઊંઘ આવી ગઈ.

ભગવાન દત્તાત્રેયને એનું જીવન પ્રેરણાત્મક લાગ્યું. એમણે એના જીવનમાંથી વિષયોની ઉપરામતા તથા તૃષ્ણારહિતતાનો સંદેશ ગ્રહણ કર્યો, અને મંત્ર અપનાવ્યો કે,

‘આશા હિ પરમં દુઃખં, નૈરાશ્યં પરમં સુખમ!’

‘આશા સૌથી મોટું દુઃખ, નિરાશા છે મોટું સુખ.’

આપણે પણ એવી ગુણગ્રાહી વૃત્તિ કેળવીએ તો તો? જીવનમાં કેટલો મોટો લાભ થાય ને જીવન કેવું ઉજ્જવળ બની જાય. દત્તાત્રેયનું જીવન આપણને એ જ સંદેશ પૂરો પાડે છે.

(સત્સંગમાંથી)

પરિગ્રહ દુઃખનું કારણ

—યોગેશ્વરજી

શ્રીમદ્ ભાગવતના એકાદ સ્કંધમાં કહ્યાં પ્રમાણે ભગવાન દત્તાત્રેય મધમાખીને પણ ગુરુ કરી છે.

વનમાં વિહાર કરતાં એક દિવસ એમની દષ્ટિ વૃક્ષની ડાળી પરના એક મધપૂડા પર પડી.

અસંખ્ય મધમાખીઓએ એ મધપૂડાની રચના કરેલી, અને એના પ્રત્યેક પરમાણુને રસમય કરવા માટે સહયોગ કરેલો.

કેટલો સરસ, મધુમય હતો એ મધપૂડો?

મધમાખીઓ એને ભારે મમતાથી વળગીને એનો રસાસ્વાદ લેતી એની ઉપર અને આજુબાજુ ફર્યા કરતી.

એથી એમને ઊંડી તૃપ્તિ મળતી.

પરંતુ એમના સુખ, સંતોષ અને આનંદનો થોડા જ વખતમાં અંત આવ્યો.

જોતજોતામાં તો ત્યાં એક પુરુષ આવી પહોંચ્યો. એણે ધૂમાડો કરીને તથા બીજા ઉપાયોથી માખીઓને અળગી કરી, ને મધપૂડાને લઈ લીધો.

માખીઓનું કાંઈ જ ના ચાલ્યું. એ નિરાશ તથા દુઃખી થઈને જોતી જ રહી, અને એ પુરુષ એમના દિવસોના પરિશ્રમથી પેદા કરેલા મહામોઘા સંચિત ધનભંડારને લઈને વિદાય થયો.

એ બધું જોઈને દત્તાત્રેય ઊંડા વિચારમાં પડી ગયા. મધમાખીઓને ગુરુ માનીને એમની પાસેથી સદુપદેશ ગ્રહણ કરતાં એ મનોમન બોલ્યા કે, પરિગ્રહમાત્ર દુઃખ અથવા ચિંતાનું કારણ થઈ પડે છે. માણસ પણ આવી રીતે સુખોપભોગની ભાવનાથી પ્રેરાઈને જુદી જુદી જાતનો સંગ્રહ કર્યા કરે છે, પરંતુ

એ બધા પરિગ્રહનો ભોગ એના ભાગ્યમાં ભાગ્યે જ લખાયો હોય છે. કાળ એને એના ઉપભોગથી વંચિત રાખે છે. પરિગ્રહ કરાયેલા ભોગ કે પદાર્થોનો પરિત્યાગ કરીને એ ચાલતો થાય છે, અથવા કોઈ વાર એ પદાર્થો એને છોડીને ચાલ્યા જાય છે.

દત્તાત્રેયે સંકલ્પ કર્યો કે કોઈ પણ પદાર્થની મમતા ના કરવી અને પરિગ્રહની વૃત્તિ ન પોષવી ને કાયમ રાખવી.

એનો સંકલ્પ કરીને એ આગળ વધ્યા.

અપરિગ્રહ કરીને એ આગળ વધ્યા.

અપરિગ્રહ અને નિર્બળતાનો એ સંકલ્પ સૌને કામનો છે. અપરિગ્રહનો સંદેશ ઘણો પ્રાચીન છતાં સનાતન સંદેશ છે અને આજના જમાનામાં તો એનું મહત્ત્વ સવિશેષ છે. પરિગ્રહવૃત્તિ વ્યક્તિ તેમજ સમષ્ટિને માટે ભારે દુઃખદાયક, અમંગલ અને અશાંતિકારક થઈ પડે છે એ હકીકત તો થોડોક વિચાર કરવાથી સહેજે સમજી શકાય તેવી છે.

પરિગ્રહ કરેલા ભોગપદાર્થોનો ત્યાગ કરવો પડે કે કાળ એમનો કોળિયો કરે તે પહેલાં એમનો બનતો સદુપયોગ કરી લેવાય તો સારું છે. એને માટે આપણને સૌને સાવધાન કરતાં પેલા ભક્ત કવિએ મધમાખીનું જ ઉદાહરણ આપતાં કહ્યું છે :

‘માખીએ મધ ભેળું કીધું,

ન ખાધું ના ખાવા દીધું,

લૂંટનારે લૂંટી લીધું રે, પામર પ્રાણી!

ચેતે તો ચેતાવું તને રે, પામર પ્રાણી!’

કવિએ સીધી રીતે અને દત્તાત્રેય ભગવાને આડકતરી રીતે જે ચેતવણી આપી છે, તે ચેતવણીને જીવમાત્રે લક્ષમાં લેવાની તથા તે સંબંધી ઘટતું કરવાની જરૂર છે. તેમ કરવાથી સૌનું કલ્યાણ જ થશે. અકલ્યાણ તો નહીં જ થાય.

અનેરી ઉત્કર્ષ યાત્રા

—રાજીવ હ. જાની

નથી ભૂંસી શકાતી રેખાઓ હાથની,
જીવ પલટાય જો કૃપા હોય નાથની...

કહેવાય છે કે, આપણું ભવિષ્ય આપણા હાથની રેખાઓમાં અંકિત થયેલું હોય છે. પરંતુ ભાગ્યના એ લેખા જોખા જાણવા માટે આપણી મતિ અસમર્થ છે. કોઈ મહાન જ્યોતિષાચાર્ય, જેણે જ્યોતિષશાસ્ત્રનો પ્રખર અભ્યાસ કર્યો હોય તો થોડે ઘણે અંશે કદાચ તે જાણી શકે. પરંતુ જેને માથે સમર્થની ઓથ છે, તેણે તો એ જાણવાની કે ભાગ્યના વણઉકેલ્યા વિધાનોથી ડરવાની જરૂર નથી. કાર...ણ ભાગ્ય કરતાં ભગવાન મોટો છે. ને એ ઈચ્છે તો આપણાં ભાગ્યને પણ પલટાવી શકે છે. જરૂર છે માત્ર શ્રદ્ધાપૂર્વક એનું શરણું લેવાની. શરણાગત ભક્તોને એ ફૂલની જેમ જતનથી સાચવે છે. એટલે જ તો નરસિંહ મહેતા એ પોતાના અનુભવ આધારિત લખ્યું છે:—

પ્રાણ થકી મને વૈષ્ણવ વ્હાલા,
અહર્નિષ એને ગાંઉ રે...

પૂર્વના કોઈ પૂણ્યફળને લીધે કહો કે ઈશ્વરની પરમકૃપાને લીધે, ઈશ્વર સ્વયં સદ્ગુરુ સ્વરૂપે યુનંદા પાત્રોના જીવનમાં પ્રવેશ પામે છે. ને અંધકાર ને અધોગતિની દિશામાં વહી રહેલા જીવનપ્રવાહને પલટાવી દે છે.

આપણે સૌ એવા બડભાગી છીએ કે, પૂ.માએ આપણા સૌના જીવનમાં પ્રવેશ કર્યો છે. એમના યુનંદા પાત્રોમાં એમણે આપણી ગણના કરી છે. આપણી શ્રદ્ધા વધે એ હેતુ લક્ષી

દિવ્યતાની અનેક અનુભૂતિ આપી એમના સામર્થ્યનો પરિચય કરાવ્યો છે. પૂ.મા પરની એ શ્રદ્ધાને જ આપણા જીવનની મહામોંઘી મૂડી સમજવી. બીજી કોઈ ભૌતિક મિલકત મેળવી ના શકીએ તો કાંઈ નહીં, પરંતુ શ્રદ્ધાની આ મિલકતને વધારતાં જ રહીએ. સમજપૂર્વકની સાચી ને અખંડ શ્રદ્ધા ફળ્યા વગર રહેતી નથી. એ જ આપણા જીવનને મહાકાળ, અંધકાર ને અધોગતિના વમળથી બચાવશે, તારશે ને ઉગારશે.

જેણે પણ પૂ.માના સામર્થ્યને માણ્યું છે. તેણે તે વારંવાર વાગોળતા રહેવાથી, એમની માનવીય સહજ લૌકિક લીલાથી ઉદ્ભવતી શંકાના ચક્રવ્યૂહમાં એ કદી નહીં ફસાય. એક વાત યાદ રાખવા જેવી છે. શંકામાં દુર્બુદ્ધિ ફસાય છે, શ્રદ્ધા નહીં. શ્રદ્ધાવાન, સમર્પિત ભક્તના જીવનમાં બનતી બધી જ નાની મોટી ઘટનાઓ એ એમની ઈચ્છાનું પરિણામ છે. એ લૌકિક રીતે ગમે ત્યાં વસતાં હોય, પરંતુ એમની દિવ્ય દ્રષ્ટિ સદા એમના ભક્ત પર કેન્દ્રિત થયેલી હોય છે. એ વાતની પ્રતીતિ કરાવતી અનેક ઘટનાઓમાં મારા એક પ્રસંગનો ઉમેરો થયો છે. અમારા સૌના જીવનમાં એક અભિનવ યાત્રાનું આયોજન થયું.

એકવાર મને, વર્ષાઋતુના આગમને વરસતા વરસાદને નિહાળતાં નિહાળતાં મનમાં વિચારનો ફણગો ફૂટ્યો. વરસાદના આવા આહ્લાદક વાતાવરણને માણવું હોય તો કાદવ કીચડથી ભરેલા આ શહેરી વાતાવરણને છોડી કોઈ કુદરતી સૌંદર્યથી ભરેલા સ્થાનમાં રહેવાની મોજ માણવી જોઈએ. ને એ શુભવિચારને સાકારરૂપ આપવા માટેના પ્રયત્નરૂપે સૌ પ્રથમ આનંદને ફોન કર્યો ને કહ્યું, ૧૫ ઓગસ્ટના કાર્યક્રમ પછી ‘સ્વર્ગારોહણ’થી સીધા આપણે સીક્કીમ જઈએ ત્યાં વરસાદ પણ પ્રમાણમાં સારો પડે છે. અને ગિરિમથક

હોવાને લીધે ખૂબ આનંદ આવશે. આનંદે મારી એ વાતને વધાવી તો ખરી. પણ એની સંમતિમાં ઉમંગનો અભાવ જણાયો. બીજે દિવસે એનો ફોન આવ્યો કે ૧૫ ઓગસ્ટને તો હજી એક મહિનાની વાર છે. ને હવા ખાવાના સ્થળે જઈશું તો આપણે આરામ કરીને અથવા આમ તેમ ફરીને પાછા આવીશું. એના કરતાં કંઈ નવું કરીએ જેનાથી આત્મસંતોષ ને આનંદ બન્ને થાય. મને એનો પ્રસ્તાવ તો ગમી ગયો, પરંતુ કોઈપણ જાતના પ્લાનીંગ કે બુકીંગ વગર હમણાં જ ક્યાં જવાય? પ્રત્યુત્તરમાં એણે જણાવ્યું આપણે નર્મદા પરિક્રમા કરીએ. મેં ગુગલમાં જોયું છે. ફક્ત ૮ દિવસમાં કરી લેવાય.

નર્મદા પરિક્રમાના મહાત્મ્ય વિશે તો હું બહું જાણતો નથી. ને એ કેવા નિયમો લઈને કરવી કે એની ખાસ કોઈ વિધિથી પણ હું અજાણ છું પરંતુ એની પાછળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ જંગલનો રસ્તો, નર્મદાજીનો સથવારો, સાહસ કર્યાનો આત્મસંતોષ ને કુદરતી સૌંદર્યને માણવાનો અવસર જ હતો.

હવે બીજા સહયાત્રીઓ તરીકે આશીષ ને અશ્વિનને જાણ કરી. લાગતું તો હતું કે એ બન્નેને આટલા બધા દિવસની યાત્રા માટે મનાવવા એ આકાશ કુસુમને અડવાના પ્રયત્ન સમાન બની રહેશે. કારણ એ બન્નેએ આર્થિક રીતે સધર રહેવાના પ્રયત્નોમાં વધુ વ્યસ્ત અને કાર્યરત રહેવું પડે એ સ્વાભાવિક છે. પરંતુ એમના પ્રસન્નતાની અભિવ્યક્તિ સાથેના હકારાત્મક વલણથી અમને આનંદ અને આશ્ચર્ય થયું. મનમાં થયું પૂ.માની પાકી ઈચ્છા લાગે છે. અમારી પ્રસન્નતા એની ચરમ સીમાએ હતી.

બધી જ જાતના બંધનોમાંથી મુક્ત થઈને, ફીકરની ફાકી કરી, શ્રદ્ધાના સથવારે, અલ્લહ મસ્તરામ બની કુદરતના ખોળે અડો જમાવીએ. મનમાં ઉત્સાહ, ઉમંગ ને ઉન્માદની

લાગણીઓનું જાણે પૂર આવ્યું. નક્કી થઈ ગયું કે આપણું જ પોતાનું સ્વતંત્ર મોટું વાહન લઈને જઈએ. એટલે હજી એકાદ વ્યક્તિને સમાવવાનો અવકાશ હતો. માટે હેમલને ફોન કર્યો. તો એ તો જાણે કેટલાય વખતથી નર્મદા પરિક્રમાની અધૂરી ઈચ્છાવાળો અતૃપ્ત આત્મા જેવો લાગ્યો. કેટલાય વખતની અધૂરી ઈચ્છા ફળીભૂત થવાની ભાવના સાથે અમારી સાથે જોડાવા તરત જ તૈયાર થઈ ગયો.

મન હવે એની ગડમથલમાં પરોવાઈ ગયું. યાત્રાની પૂર્વ તૈયારીરૂપ, સાથે શું શું રાખવું! ક્યાંથી અને કેવી રીતે પ્રસ્થાન કરવું? રોજ કેટલું અંતર કાપવું? એવા પ્રશ્નોની ચર્ચા ફોનના માધ્યમ દ્વારા થવા માંડી. છેવટે ભરૂચ પહોંચીશું ને આશીષને અશ્વિન વડોદરાથી ભરૂચ આવશે.

તા. ૨૧ જુલાઈની બપોરે ૨ વાગ્યાની ટ્રેઈનમાં હું અને આનંદ સૂરત જવા માટે રવાના થયા. અમે જેવા ટ્રેઈનમાં બેઠા ત્યાં જ, સાથે શું શું રાખવું. ના લીસ્ટનો મેસેજ આશીષે મોકલ્યો. એટલે મેં તેને ફોન કરી જણાવ્યું, “ભાઈ, તું સમય સૂચકતા ચૂકી ગયો. અમે તો ટ્રેઈનમાં બેસી ગયા છીએ. હવે સાંભળ, તારા આ લીસ્ટ સિવાયની બીજી ચીજ વસ્તુનું એક લીસ્ટ બનાવ, ને તે મુજબ હવે સાથે લેતા આવજો. એણે એના લાક્ષણિક હાસ્ય સાથે મારી વાતને માન્ય રાખી. ટૂંકમાં અમારા દરેકના મનઅંતરે અનેરો ઉલ્લાસ ઉછાળા મારી રહેલો.”

બરાબર સંધ્યાના ૬ વાગે અમે સૂરત સ્ટેશને ઉતર્યા. સ્ટેશનની બહાર રસ્તાની સામેની બાજુ, બંધુ ત્રિપુટી અમારા સ્વાગત માટે ઊભી હતી. દીપકભાઈ, હેમલ ને જનક, દીપકભાઈએ અમને સાવચેતીના સૂરને અનુલક્ષી જરૂરી સલાહ સૂચન સાથે શુભેચ્છા આપી ને હેમલ અમારા આગમનને વધાવવા સૌ માટે મિલ્કશેક

લઈ આવ્યો. તો વળી જનક પોતાની કારમાં અમને લગભગ ૧૦૦ કી.મી. દૂર, અમારા નિયત ઉતારાના સ્થાનમાં છેક ભરૂચ સુધી મૂકવા આવ્યો. રસ્તામાં જ એક પ્રખ્યાત સ્થાનમાં અમે હળવો અલ્પાહાર કરી લીધો.

સૌની અંદર જાણે અમે કોઈ મહાન કાર્ય સિદ્ધિ માટે જવાના હોઈએ એવો ઉમંગ હતો. અમે પણ અમારી અંદર ઉછાળા મારી રહેલા ઉમંગને દબાવવાનો નિષ્ફળ પ્રયત્ન કરતા હતા.

લગભગ રાત્રિના ૯ વાગે જનક અમને ભરૂચના ઉતારા પર ઉતારી સૂરત જવા રવાના થયો. ઉતારા પર રૂમની વ્યવસ્થાની તપાસ કરતાં જણાયું કે ઉચ્ચ કક્ષાના કોઈ રૂમ ખાલી ન હતા. ને નિમ્ન કક્ષાના રૂમ એટલા બધા અસ્વચ્છ હતા કે એના કરતાં જો પરવાનગી મળે તો બહાર ખુલ્લામાં સૂઈ રહેવું વધારે સારું. ત્યાંના બાથરૂમ જાજરૂ પણ ગંદકીથી ભરેલાં હતા. એટલે એ સ્થાન ઉતારા માટે યોગ્ય ન લાગતાં બીજા કોઈ સ્થાનમાં ઉતારાની યોજના વિચારતા હતા. અને આશીષને પણ એની જાણ કરી તો એણે એક સૂચન કર્યું કે આપણે કરનાળી પંડિતજીના સ્થાનમાં આજનો ઉતારો કરીએ તો? બીજા કોઈ સારા વિકલ્પના અભાવને લીધે અમે પણ એના સૂચનને માન્ય રાખ્યું અને એ માટે કરજણ હાઈ—વે પાસે મળવાનું નક્કી કર્યું.

થોડીવારમાં હેમલ, પારકાને પોતાના કરી લેવાની આગવી કુનેહથી એક રીક્ષાવાળાને લઈ આવ્યો જે એમને હાઈ—વે સુધી મૂકી ગયો. હવે અમારે વડોદરા તરફ લગભગ ૪૫ કી.મી. કરજણ જવાનું હતું. ત્યાં જ એક ખાલી ટેમ્પો મળી ગયો અમે સામાન સાથે પાછળ ગોઠવાઈ ગયા. વડોદરાથી આવતા અમારી ગાડીને પણ ખૂબ વિલંબ થયો હોવાથી આશીષ ને અશ્વિન એની

રાહ જોતા હતા. અમે તો ૧૦:૩૦ વાગે કરજણ પહોંચી ગયા. લગભગ ૧ કલાકની પ્રતીક્ષા પછી એક નવી જ સફેદ ટ્રવેરા (વેન) અમારી આગળ આવીને ઊભી રહી. બધી જ આધુનિક સગવડોથી સજ્જ એ ગાડી, ને યુવાન મિલન સાર સ્વભાવના સારથિને મળીને, ધીરજના ફળ મીઠાં એ સૂત્ર સાચું લાગ્યું.

રાત્રે ૧ વાગે અમે કરનાળી પંડિતજીના સ્થાને પહોંચ્યા. ખૂબ વિશાળ, બિલકુલ નર્મદાજીના તટ પર જ પંડિતજીએ પોતાના કલ્પનાતીત, ભવ્ય, દિવ્ય તીર્થસ્થાનના નિર્માણને અનુલક્ષીને આ જમીન હસ્તગત કરી છે. હાલ તો ભક્તોના લાભાર્થે સરસ મજાના બે ઓરડા તથા રસોડા સાથેનો આવાસ બનાવ્યો છે. અંદરના ખંડમાં ‘મા—પ્રભુ’નાં વિશાળ સ્વરૂપો પધરાવ્યાં છે જેથી એને ધ્યાનખંડ કે પૂજારૂમના ઉપનામથી ઓળખી શકાય. રાત્રે ૧:૩૦ વાગે પણ ત્યાં બેસીને અમે સમૂહમાં બાવની ને રાત્રી વંદના કરી. ત્યાંના વ્યવસ્થાપક ભાઈએ પણ ખૂબ કાળજીપૂર્વક અમારી સરભરા કરી. અમે સૌ પ્રેમપૂર્વક એમનો આભાર માની શયનાર્થે શરીરને પથારીમાં લંબાવ્યું, પરંતુ ઉન્માદની લાગણીઓ વચ્ચે નિંદ્રાએ અમારા શરીરમાં પ્રવેશ માટે ભારે જહેમત કરવી પડી. મનમાં ચાલી રહેલા વિચારોનું તાંડવ એના માર્ગમાં અવરોધ ઊભો કરતું હતું. પરંતુ થોડા સમય માટે પણ એણે પોતાનો માર્ગ કાઢી સ્થાન જમાવી લીધું.

સૂર્યોદય સાથે જ અમારું પણ પ્રભાત પ્રગટ્યું. નિત્યક્રિયાથી પરવારી સૌ નર્મદા સ્નાન માટે બાજુમાં આવેલા કુબેર ભંડારીજીના મંદિરના પ્રાંગણમાં થઈને નર્મદાજીના ઘાટ પર ગયા. નર્મદાજીને પ્રણામ કરી અર્ધ્ય સાથે યાત્રાની સુખદ

પૂર્ણાહુતિ માટે પ્રાર્થના કરી. નર્મદા સ્નાન થકી અમારા તન, મન, અંતરને પવિત્ર ને શુદ્ધ બનાવવાની યાચના કરી. પછી નર્મદાજળમાં આસન લગાવી. ‘મા—પ્રભુ’ના જીવનને યાદ કરી સૌ એ ઉંચા સ્વરે સમૂહમાં બાવનીનું પઠન ને નિત્ય નિયમની ત્રણ પ્રાર્થના કરી. હેમલને યોગ્ય દ્રશ્યો દ્રષ્ટિગોચર થતાં એણે વિડિયો શુટીંગના શ્રીગણેશ કર્યાં.

સ્નાન પછી સૌ યાત્રા પ્રારંભ માટે સજ્જ થયા. ‘મા—પ્રભુ’ના સ્વરૂપ સામે ‘વરદહસ્ત’ની પ્રાર્થના ને મંત્રગાન કરી સામાન ગાડીમાં ગોઠવાતા હતા, ત્યાં જ આશીષનો ફોન રણક્યો. પરદેશનો નંબર જોઈ એણે પૂર્વાનુમાન કરી જણાવ્યું, “પૂ.માનો ફોન છે.” એ સાંભળતાં જ સૌ બધું છોડીને એની આજુબાજુ આવી ગયા. અચૂક ને યોગ્ય સમયે જ પૂ.માનો ફોન આવવો, એ વાત હવે અમારા માટે નવી ન હતી. ભૂતકાળમાં અનુભવેલા અનેક પ્રસંગોને લીધે એ વાત અમે જાણીએ છીએ એટલું જ નહીં, પરંતુ હૃદયપૂર્વક માનીએ પણ છીએ કે પૂ.મા સર્વ કાંઈ જાણે છે ને એમની દિવ્ય દ્રષ્ટિ સતત અમારી તરફ મંડાયેલી જ હોય છે. જો પાંચ મિનિટ પહેલાં પૂ.માનો ફોન આવ્યો હોત તો અમે સૌ નર્મદા ઘાટ ઉપર હોત ને પાંચ મિનિટ પછી ફોન આવ્યો હોત તો અમે યાત્રાનો પ્રારંભ કરી દીધો હોત. પરંતુ યાત્રાના પ્રારંભ પહેલાં જ ફોન દ્વારા પૂ.માનાં આશીર્વચન પ્રાપ્ત થયાં, એ અમારા સૌભાગ્યની વાત છે.

શરૂઆતમાં પૂ.માએ પોતાના લૌકિક સ્વભાવગત કાળજીપૂર્વક પ્રશ્નો પૂછ્યા. જેવા કે, યાત્રા કેટલા દિવસની છે? રોજ કેટલું અંતર કાપવાના છો? સાથે શું શું રાખ્યું છે? રોજ ક્યાં જમશો? પછી મહત્વનો પ્રશ્ન, યાત્રા માટેના શું નિયમો

લીધા? પછી જણાવ્યું જંગલના નિનાંત ને એકાંત રસ્તે ચોર—લુંટારાઓનો ભય રહે, માટે સાવધ, યાત્રાનું સાહસ તો સારું છે, પણ યાત્રામાં રહેલા જોખમોને યાદ રાખવાં. અને અંતે મહત્વના આશીર્વાદ પ્રદાન કર્યા, “આ યાત્રાથી તમારી શ્રદ્ધા—ભક્તિ વધે ને તમારો અહંકાર નિર્મૂળ બને એવા આશીર્વાદ.” મા અંતરના ઊંડાણથી અમે પણ ઈચ્છીએ કે આપના આશીર્વાદ ત્વરિત અમને ફળે અને પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે અહંભાવના આ ખાબોચિયામાંથી બહાર નીકળી શ્રદ્ધાના ઉચ્ચતમ શિખર સુધી પહોંચવાની આ યાત્રા બની રહે.

જ્યારે જ્યારે પણ મન અહંભાવથી પ્રેરાઈને પોતાનું જ મહત્વ બતાવવાની યેષ્ટા કરશે કે પોતાના જ ગુણગાનમાં ગુલતાન થઈને ફરશે ત્યારે ત્યારે આપના આશીર્વાદને અચૂક યાદ કરીને મનને પાછું વાળવાના પ્રયત્ન કરીશું. ટૂંકમાં યાત્રા દરમ્યાન જંગલના રસ્તે ચોર—લુંટારાથી સાવધ રહેવાની સાથે મનની અવળચંડાઈ સામે પણ સાવધ રહેવાની લાલબત્તી પૂ.માએ ધરી.

પૂ.માના અમોઘ આશીર્વાદ પામીને સૌ કૃતકૃત્ય બન્યા. યાત્રાનો ઉમંગ બેવડાઈ ગયો ને પ્રસન્નતાથી સૌ ઉભરાવા લાગ્યા.

છેવટે બધો સામાન વ્યવસ્થિત ગોઠવી અમે પણ ગાડીમાં ગોઠવાયા. પંડિતજીની ઉચ્ચ ભાવનાના પ્રતીકસમું આ સ્થાન વિકાસ પામે અને ભવિષ્યમાં અનેક સેવાકીય પ્રવૃત્તિથી ધમધમતું બને એવી શુભેચ્છા અને પ્રાર્થના સાથે અમે એ સ્થાનની વિદાય લઈને અમારી યાત્રાનો પ્રારંભ કર્યો. પ્રણામ.

તોફાન

—ડૉ. આઈ. કે. વીજળીવાળા

એક પાદરી કોઈ કોન્ફરન્સમાં જવા માટે વિમાનમાં બેઠા હતા. વિમાને ટેકઓફ કર્યાને થોડીક જ વાર થઈ હશે, ત્યાં જ સીટબેલ્ટ ફરીથી બાંધી લેવાની તાકીદ કરવામાં આવી. બધા મુસાફરોના ચહેરા પર થોડીક ચિંતા દેખાવા માંડી. પંદરેક મિનિટ પછી માઈક પર જાહેરાત કરવામાં આવી કે, ‘આપ સૌની ક્ષમા માગીએ છીએ. પરંતુ હાલ અમે ઠંડા પીણાં વગેરેની સર્વિસ નહીં આપી શકીએ, કારણ કે પવનનું તોફાન આપણા માર્ગમાં આગળ જ ચાલી રહ્યું છે. આશા રાખીએ છીએ કે આપ સૌ સહકાર આપશો અને હા, આપના સીટબેલ્ટ્સ બાંધેલા જ રાખશો.’

મુસાફરો જાણે સાપ સૂંઘી ગયો હોય એમ ચૂપચાપ બેસી ગયા. અમંગળની આશંકાએ બધાને સાવ મૂંગા બનાવી દીધાં હતાં. એ જ વખતે બીજી જાહેરાત થઈ, ‘આપ સૌની માફી માગીએ છીએ, પરંતુ નાસ્તો કે ભોજન પણ નહીં આપી શકાય, કારણ કે તોફાન હજુ આપણી બરાબર આગળ જ ચાલી રહ્યું છે. એ કોઈ પણ ક્ષણે આપણને અસર કરી શકે. મહેરબાની કરીને આપની સીટ પરથી ઊભા નહીં થશો અને સીટબેલ્ટ્સ બરાબર બાંધી રાખશો. આપના સહકાર બદલ આભાર!’

જાહેરાત પૂરી થઈ. વિમાનમાં સન્નાટો છવાઈ ગયો. પાદરીએ જોયું કે દરેક વ્યક્તિના મોં પર ગભરાટ હતો. લોકો ચિંતાપૂર્વક એકબીજાની સામે જોઈ લેતાં હતાં. ઘણાંના ચહેરા પર

પરસેવાનાં ટીપાં બાઝી ગયાં હતાં.

બસ, બરાબર એ જ વખતે વિમાને તોફાનમાં પ્રવેશ કર્યો. વિમાનની બારીઓની બહાર ધોળા દિવસે અંધારું છવાઈ ગયું. વીજળીના ભયંકર ચમકારા અને કાન ફાડી નાંખે એવાં કડાકાભડાકા પાસે વિમાનના એન્જિનનો અવાજ પણ દબાઈ જતો હતો. પવન ઘડીક વિમાનને ઊંચું ફંગોળતો હતો, તો વળી ઘડીકમાં અચાનક એ રીતે પટકતો હતો કે હમણાં જ એના ટુકડા થઈ જશે એવું લાગે.

પાદરીએ જોયું તો વિમાનમાં રડારોળ મચી ગઈ હતી. કેટલાક પ્રવાસી જોરજોરથી રડતાં હતાં, તો કેટલાક વળી આકાશ તરફ બે હાથ જોડીને ભગવાનને વિનવતાં હતાં. એકાદ—બે જણા બંને હાથમાં માથું પકડીને બેસી ગયાં હતાં. નાનાં છોકરાં મા—બાપને વળગીને રડતાં હતાં અને એમના પર ઢળીને કે એમને ચોંટીને બેસી ગયાં હતાં. તુચ્છ રમકડાંની જેમ અહીંથી ત્યાં ફેંકાતું વિમાન હવે સુખરૂપ ઉતરાણ કરી શકશે કે કેમ એ અંગે બધાને શંકા જ હતી.

બરાબર એ જ વખતે પાદરીનું ધ્યાન એક નાનકડી છોકરી પર પડ્યું. સાતથી આઠ વરસની આજુબાજુની ઉંમરની એ છોકરી જાણે કંઈ જ ન બન્યું હોય એમ પોતાની સીટમાં બેસી રીડિંગ લાઈટ કરીને વાંચતી હતી. એને જાણે કે આ તોફાનની કાંઈ જ ખબર ન હોય એવું લાગતું હતું. કદાચ એ બહેરી હોઈ શકે એવું બે ક્ષણ પૂરતું એમને લાગ્યું, પરંતુ મોટા કડાકા વખતે એ પોતાના બંને કાન પર હાથ દઈ દેતી હતી. એટલે એવી શંકા પણ નિર્મૂળ થઈ ગઈ. મોટા કડાકાઓને બાદ કરતાં એ શાંતિથી

વાંચી રહી હતી. બાકી બધાં પેસેન્જર્સ પોતાની જિંદગી બચી જાય એ માટેની પ્રાર્થના કરતાં હતાં ત્યારે એ છોકરી જરાકેય વિચલિત થયા વિના પોતાની ચોપડીમાં ખોવાઈ ગઈ હતી. મોતને હાથવેંતમાં ભાળીને ભયભીત બની ચીસો પાડતાં લોકોની વચ્ચે એ સંપૂર્ણ અવિચળ બેઠી હતી.

પાદરીને એ જોઈને ખૂબ નવાઈ લાગી. પાદરી હોવાં છતાં પોતે પણ ધ્રાસકો અનુભવી રહ્યા હતા. જ્યારે આ તો એક નાનકડી છોકરી હતી. મોટા મોટાની હિંમત જવાબ આપી ગઈ હતી ત્યારે આ છોકરીની હિંમત અને શાંતિ દાદ માગી લે એવી હતી.

એકાદ કલાક સુધી આવી ભયંકર પરિસ્થિતિ ચાલ્યા પછી વિમાન હેમખેમ તોફાનમાંથી બહાર નીકળી ગયું. નજીકના એરપોર્ટ પર બધાની ધારણાથી વિરુદ્ધ વિમાને સંપૂર્ણ સલામત રીતે ઉતરાણ કર્યું. વિમાન ઊભું રહ્યું એ પછી જલદીથી એમાંથી બહાર જવા માટે બધા પેસેન્જર્સ રીતસર દોડવા માંડ્યાં હતાં, પરંતુ પેલી છોકરી હજુ પણ પોતાની જગ્યા પર શાંતિથી બેઠી બેઠી વાંચી રહી હતી.

પાદરી એની પાસે ગયા. તોફાન અંગે અને એ વખતે થયેલી વિમાનની દશા અંગે થોડીક વાત કર્યા પછી એમણે પૂછ્યું, ‘બેટા! આટલું બધું થયું તો પણ તને જરાં પણ ગભરાતા મેં નથી જોઈ. મોટા લોકો પણ રડવા માંડ્યાં હતાં એ વખતે તને કેમ જરાય બીક નહોતી લાગતી? એનું કારણ જાણી શકું ખરો?’

સ્વસ્થતાથી હસીને એ છોકરીએ પાદરીને કહ્યું, ‘આ વિમાનના પાઈલટ મારા પપ્પા છે! અને આજે મારું વેકેશન

પડી ગયું છે, એટલે એ મને ઘરે પાછા લઈ જઈ રહ્યા છે. એ વિમાન ચલાવી રહ્યા હોય પછી મને શું કામ બીક લાગે?’

બે—ચાર ક્ષણો પૂરતા પાદરી કશું બોલી ન શક્યા!

★ ★ ★

આપણા જીવનના વિમાનને ફંગોળતા, હયમચાવી નાખતા શારીરિક, માનસિક, આર્થિક, સામાજિક, કૌટુંબિક એમ કેટકેટલાં તોફાનો આવે જ છે ને? બધું અંધકારમય અને ડામાડોળ થઈ જાય એવા વખતે આપણામાંથી કેટલાનો પોતાના પાઈલટ પિતા પરનો વિશ્વાસ પેલી છોકરીની માફક ટકી રહે છે?

એ છોકરી જેટલી શ્રદ્ધા અને એવો જ વિશ્વાસ ઊભો કરીને આપણે પણ આપણી જાતને આવા દરેક તોફાન વખતે આશ્વાસન આપવું જોઈએ કે, ‘ગભરાવાની કોઈ જ જરૂર નથી! કારણ કે પૂરેપૂરો કંટ્રોલ આપણા પિતા પાસે જ છે! અને એ જ આપણને ઘરે પાછા લઈ જઈ રહ્યા છે!’

★

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્સ પાસે,

ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

યોગાસનો

—હરિદાસ મૂળજી નિર્મળ

યોગાસનો અને તેના ફાયદા

આસનો અનેક પ્રકારના છે, અને બધાં આસનો આપણે કરી પણ શકીએ નહીં. બધાં આસનો કરવાં માટે આપણી પાસે જોઈતો સમય પણ ન હોય પરંતુ માત્ર દશ આસનો દર્શાવવામાં આવેલ છે. જે નિયમિત કરવા માટે દશ આસનો તથા સૂર્યનમસ્કાર આપણે નિયમિત કરીએ તો ભાગ્યે જ અડધી કલાકથી વધારે સમય લાગે. દશે આસનો સરળ રીતે કરી શકાય. પેટનાં આ દશે આસનો કરોડરજજુને આગળ—પાછળ અને બાજુમાં વાળવાનાં આસનો છે. પેટનાં આંતરડાઓને સંકોચવાના અને ખેંચવાના આસનો છે. આ આસનોની નિયમિત પ્રેક્ટીશ કરવાથી કોઈપણ જાતના રોગમાંથી આપણે વિમુક્ત થઈ શકીએ છીએ. કાયમી તંદુરસ્ત અને સ્વસ્થ જીવન જીવી શકીએ છીએ. જીવનમાં પુષ્કળ પ્રમાણમાં સ્ફૂર્તિ રહે છે. તણાવમાંથી મુક્ત રહી શકીએ છીએ. ગાઢ નિદ્રા આવી જાય છે. ખોરાકનું પાચન સહેલાઈથી થઈ જાય છે. શરીરમાં મળ રહેતો નથી. શરીરનાં મુખ્ય અંગો જેવાં કે હૃદય, ફેફસાં, કિડની જઠરાગ્નિ સારી રીતે કામ કરતાં થઈ જાય છે. લોહીનું પિરભ્રમણ સારી રીતે થાય છે. અને પરિભ્રમણ થવાથી આપણે રોગમુક્ત રહી શકીએ. દરેક આસન માટે સમજણ, ફાયદા અને આકૃતિ આપવામાં આવેલ છે.

(૧) સર્વાંગાસન :

આકૃતિમાં બતાવ્યા મુજબ તમારે ચત્તા સુઈ, બન્ને પગ અને હાથ જમીન પર સ્થિર રાખી, પગ ધીમે ધીમે ઉપર તરફ લઈ જવા. બન્ને પગ સીધા અને પરસ્પર અડેલા રાખવા. ધીરે ધીરે શ્વાસ બહાર કાઢતાં જવું અને પગ ઉપર તરફ લેતાં જવા. પ્રથમ બન્ને હાથથી કમરને ટેકો આપવો.

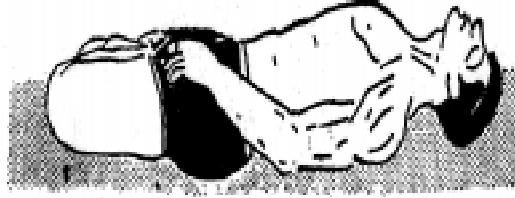
બન્ને હાથની કોણી જમીનને અડેલી રહેવી જોઈએ. પછી ધીમે ધીમે પગ સીધા કરતાં જવા અને કમર પરથી હાથ પીઠ તરફ લઈ જવા. દાઢી છાતી સાથે ચોટી રહેશે. બન્ને પગ ઉપર આંખો આકાશ તરફ રહેશે. બન્ને આંખો પગના અંગુઠા તરફ રહેશે. આ આસન શરૂઆતમાં થોડો સમય કરવો. ધીમે ધીમે સમય વધારતા જવાનું પાછા આવતી વખતે ધીમે ધીમે કમર તરફથી હાથ સેરવતા જવાના—પગ સીધા રાખવાના—ગરદનનો ભાગ ઉંચો થવો જોઈએ નહીં. પાછા આવ્યા બાદ જેટલો સમય આસન કરીએ એટલો સમય શબાસનમાં રહેવું.

ફાયદા: આ આસનથી થાઈરોડ અને પેરાથાઈરોડ ગ્રંથીને પોષણ મળે છે. રક્ત તે તરફ જાય છે. થાઈરોડ ગ્રંથીને પરંતુ પોષણ મળતાં કરોડરજજુની આજુબાજુ આવેલ મજજાતંત્ર અને જ્ઞાનતંતુઓને પૂરતું પોષણ મળે છે. ડોક અને બાલનાં સ્નાયુઓ મજબુત થાય છે.

સર્વાંગાસન નીચેના વ્યક્તિઓ કરી શકે નહીં.

૧. બ્લડ પ્રેસરનાં દર્દીઓ
૨. હૃદયરોગનાં દર્દીઓ
૩. કાનમાં જેને રસી નીકળતી હોય તે
૪. આંખના હઠીલા રોગ હોય તે
૫. પંદર વર્ષની વયના છોકરાઓ.

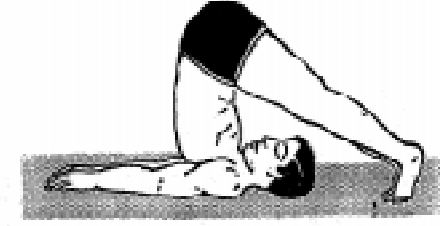
(૨) મત્સ્યાસન :

આ આસનમાં શરીરનો આકાર માછલી જેવો બને છે. તેથી તેને મત્સ્યાસન કહેવાય છે. મત્સ્ય એટલે માછલી. પદ્માસનમાં બેસી, હાથનો ટેકો લઈ, કોણી જમીનને અડાડી, ચત્તા સુવાનું. ચત્તા સુવો ત્યારે પદ્માસન ઉંચું ન થાય તેનો ખ્યાલ રાખવાનો. બંને હાથની મદદ લઈ શરીરનો ભાગ ઉંચે કરી ગરદનનો મધ્ય ભાગ એટલે કે તાળવું, જમીન સાથે લગાડો. બન્ને હાથથી પગના અંગૂઠા પકડી બન્ને કોણી જમીનને અડાડેલી રાખો. દાંત ભીડેલા રાખવા—મોઢું બંધ રાખવું. શ્વાસને રોકી રાખવાનો, પાછા આવો ત્યારે બન્ને હાથની મદદ લઈ મસ્તક યથાસ્થાને મૂકી કોણી જમીનને અડાડી ધીરે ધીરે પાછા આવો. પાછા આવી પદ્માસન છોડી શબ્દાસનમાં આવી જાઓ.

ફાયદા : આ આસન નિયમિત કરવાથી ગળું, છાતી અને પેટની બધી બિમારીઓ દૂર થાય છે. આંખોનું તેજ વધે છે, ગળાના રોગો દૂર થાય છે. પેટની ચરબી ઓછી થાય છે. ફેફસાનો વિકાસ થાય છે. પેટનાં આંતરડા સાફ રહે છે. છાતીનો વિકાસ થાય છે.

(૩) હલાસન

આકૃતિમાં દર્શાવ્યા અનુસાર ચતાપાટ સુઈ, હાથ શરીરની પાસે રાખવાના, શ્વાસ બહાર કાઢી બન્ને પગ એક સાથે રાખી ધીરે ધીરે ઊંચા કરો અને મસ્તક તરફ પગને નમાવો. પગ ટટ્ટાર રાખવાના અને પગના પંજા જમીનને અડાડો. ધીમે ધીમે આ આસનમાં રહેવાનો સમય વધારવાનો—પાછા આવતી વખતે ધીમે ધીમે આવવાનું. પગ ટટ્ટાર રાખવાના—ગરદન જમીનને અડેલી રહેવી જોઈએ. પાછા આવી શબ્દાસનમાં આવી જાઓ.

ફાયદા : અજીર્ણ, કબજિયાત, રક્તવિકાર, દમ, કફ વગેરે રોગો આ આસન કરવાથી દૂર થાય છે. કરોડરજ્જુ સ્થિતિસ્થાપક બને છે. લીવર સારું રહે છે. ગળાના રોગો દૂર થાય છે, સંધિવા દૂર થાય છે.

જપનો મહિમા

—ડોંગરેજી મહારાજ

શ્રીમદ્ ભાગવત એ પરમહંસોની સંહિતા છે. ભાગવત એ મોક્ષ પ્રાપ્તિ કરવાનું સરળ સાધન છે. ભાગવત એ ભગવાન નારાયણ સ્વરૂપ છે. ભાગવતનો મનથી આશ્રય કરશો તો તે તમને પરમાત્માની ગોદમાં બેસાડશે.

શ્રીમદ્ ભાગવત મુમુક્ષુઓ માટે એક એવો અતિ ઉત્તમ ગ્રંથ છે કે જેમાં જ્ઞાન, ભક્તિ અને વૈરાગ્યનું અનુપમ સંમિશ્રણ છે. ભગવદ્ એ ભવરોગની દવા છે. યોગીઓને વનછી તપશ્ચર્યા કરતાં કરતાં સમાધિમાં જેટલો આનંદ મળે છે તેટલો આનંદ ગૃહસ્થને પોતાના ઘરમાં જ શ્રીમદ્ ભાગવતનું નિયમિત અધ્યયન કરવાથી મળે છે. મનના મેલને દૂર કરવાનું સાધન ભાગવત શાસ્ત્ર છે. ભાગવત કદી એમ નથી કહેતું કે ઘર છોડવાથી જ ભગવાન મળે છે. ભાગવત તો ઘરમાં પણ વિવેકથી રહી ભક્તિ કરવાનું કહે છે. ઘર ને ઘરમાં જે કંઈ છે એ બધું પરમાત્માનું જ છે. એ પ્રકારના સમર્પણ ભાવથી રહો. જ્યાં આપણે આ તનના પણ માલિક નથી, તો ધનના અને ઘરના માલિક કઈ રીતે થઈ શકવાના છીએ? તમે ઘરના માલિક નહીં પણ સેવક થઈને રહેજો. માલિક તો શ્રીકૃષ્ણ છે તમે તો એનો ઉપયોગ કરનારા સેવક છો. માનવીને પ્રાપ્ત ધન-ઘરનો માત્ર ઉપયોગ કરવાનો જ અધિકાર છે. ઉપભોગ કરવાનો નહીં. લક્ષ્મીના માલિક તો શ્રીકૃષ્ણ સિવાય કોઈ લક્ષ્મીપતિ નથી. ભાગવતની કથા એ યજ્ઞ નથી પણ જ્ઞાનસૂત્ર છે. જે

ભાગવત કથાનો એક એક પ્રસંગ જીવનમાં ઉતારે એનું જીવન સુધરશે, તે સુખી થશે. સંતનો આશ્રય કરનાર ભગવાન જેવો બને છે. પરમાત્માનો સાક્ષાત્ અનુભવ થાય એ જ ભાગવતનું ફળ છે.

જપ ધ્યાનનો મહિમા

પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણનું ‘નામ’ અને ‘ધામ’ મંગલમય છે. જપ કરવાથી બધાં પાપ બળે છે. ધ્યાન સાથે જપ કરવાથી મન સુધરે છે. ધ્યાન સાથે જપ ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી પાપ કરવાની આદત છૂટતી નથી. બહું પુસ્તકો વાંચવાથી વાસના છૂટતી નથી. પણ સત્સંગ કરવાથી પાપ કરવાની વૃત્તિ નાબૂદ થાય છે. જપથી જીવન સુધરે છે, સ્વભાવ સુધરે છે. ખૂબ જપ કરવાથી ધીરે ધીરે વાસના છૂટે છે. અનેક જન્મનાં પાપના સંસ્કાર જપ કરવાથી જ દૂર થાય છે. બોલવાનું ઓછું કરો તો જપ કરવાનો વધુ અવસર મળશે. ધન કમાવવું અને વાપરવું એ તો સહેલું કામ છે. પણ એકાંતમાં બેસીને ભગવાનના નામનો જપ કરવો બહુ મુશ્કેલ છે. જપ કરવાથી મન શુદ્ધ થાય છે, સંસારમાં રહીને સતત ભક્તિ કરવી કઠિન છે. વર્ષમાં એકાદ મહિનો પવિત્ર તીર્થમાં જાઓ, ત્યાં મનથી એકાગ્ર ચિત્તે સંસારને ભૂલીને જપ-ધ્યાન-કીર્તન કરો તો મનખા-દેહ, જન્મારો સુધરી જશે.

પ્રભુનું ધ્યાન કરતાં કરતાં જે દેહભાન ભૂલે છે એની પાછળ પ્રભુ ફરે છે. ધ્યાન કરતાં કરતાં મનુષ્ય જેમ જેમ જગતને ભૂલે છે, તેમ તેમ આનંદ મળતો જાય છે, જે ઠાકોરજી સ્વરૂપમાં(ધ્યાનમાં) આપણને ખૂબ આનંદ આવે છે તે આપણા માટે ઈષ્ટ છે. જે દેવનું ધ્યાન કરવું હોય એ દેવના ધામનું પ્રથમ

ધ્યાન કરો તો જ તમે ધ્યાનમાં તમારા ઘરને અને ગામને ભૂલી શકશો. ઘર, ગામ અને જગતનો સંબંધ છૂટ્યા વગર ધ્યાનનો આનંદ આવતો નથી. કારણ ધ્યાન જગતનો સંબંધ છોડવા માટે છે.

દરરોજ પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં ઊઠી અડધો કલાક ધ્યાન કરો. ઈશ્વરનું નામ—સ્મરણ કરો. બાર વર્ષ સુધી નિયમપૂર્વક આ પ્રમાણે કરો તો તમને અજબ અનુભવ થશે. તમે પ્રાતઃકાળમાં જપ, ધ્યાન, તપ કર્યા હશે તો આખો દિવસ પરમાત્મા તમને પાપ કરતાં અટકાવશે. પ્રાતઃકાળમાં હૃદય થોડું પીગળી જાય તો તમારો આખો દિવસ આનંદમાં જાય છે. પરમાત્માનું એકાગ્રપણે ધ્યાન કરવાથી જીવ ઈશ્વરનું મિલન થાય છે.

✱ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✱

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્ષ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી—૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

એક અભિનવ પારાયણ(૬)

(ગતાંકથી આગળ)

—ડૉ. જ્યોત્સ્નાબેન ત્રિવેદી

પૂ.મા : હસવાની વાત કરીએ. અમે ૧૦ મા ધોરણમાં કપૂરા હતાં. ત્યાં નીચેથી બૂમ પડી, —સાપ. બાજુના ઘરમાં ભાતના ઢગલા પર છે. અમે એ સાંભળી ખુરશી છોડીને પલંગ પર બેસી ગયાં! સાપ તો બાજુના ઘરમાં હતો, બીકનું કેવું સામ્રાજ્ય! પૂ.શ્રીએ જંગલી પશુઓની વચ્ચે રહીને જપ કર્યા, તપ કર્યું. આપણને કોઈ તે પ્રદેશમાં મૂકે તો ભગવાનનું નામ પણ યાદ ના રહે. સતત ધ્રૂજતા ધ્રૂજતા દિવસો પૂરા કરીએ. ઉગતી યુવાનીમાં આવી આકરી તપસ્યા, પૂ.શ્રી જેવા કોઈક જ કરી શકે. ચંપકભાઈની હિંમતને પણ ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ. કોણે રક્ષા કરી? કોને માટે કરી? પૂ.શ્રી રક્ષાયેલા રહ્યા તો જ સાધનાના પ્રયોગો કરી શક્યા. ઈતિહાસ લખી શક્યા, પ્રકાશ પંથનો ગ્રંથ અમૃતનો ઓડકાર છે. જીવાયેલા જીવનનું આ એક ચલચિત્ર છે. એટલે એનું શ્રવણ કે વાંચન પણ મૂલ્યવાન છે. એક એક પંક્તિને પૂ.શ્રીએ જીવી બતાવી છે. કોઈ શાસ્ત્રમાંથી ઉતારા કરીને આ ગ્રંથ નથી લખાયો. કોઈ પ્રવચન સાંભળીને પણ નથી લખાયો. પૂ.શ્રી જીવી બતાવીને આંખ ઉઘાડી રહ્યા છે, એટલે જ એના પારાયણમાં ફોનની ઘંટડી વાગે કે પગ લાંબા થાય કે મર્યાદા ચૂકીએ, તો તે શોભાસ્પદ નથી. ગ્રંથ પણ એક અક્ષરદેહ છે. ગુરુગ્રંથ સાહેબનું કેવું સન્માન થાય છે! ગુરુદ્વારામાં ગ્રંથ સાહેબના આસન ઉપરની ચાદર બદલવી હોય તો ગ્રંથ સાહેબને માથા ઉપર મૂકે. મોં પર કપડું બાંધી દેવું પડે.

પ્રકરણ : ૫૭ ભગવાન રામનું દર્શન

(આ પ્રકરણ ખાસ વાંચવા જેવું છે.)

પ્રકરણ : ૫૮ શંકર દર્શનની વાત

પ્રકરણ : ૫૯ મંત્ર દર્શનના પ્રકાર

(૧) નગ્નતાનો વિચાર

(૨) મંત્ર દર્શનનો અનુભવ

પૂ.મા લખે છે આવો ટૂંકો મંત્ર પૂ.શ્રીને મળ્યો તે પછી પણ બીજો એક બીજો મંત્ર આનાથી પણ ટૂંકો મળ્યો તે આપણે રોજ ગાઈએ છીએ.

ૐ ભર્ગોદેવસ્ય ધીમહિ ધિયો યો નઃ ।

પૂ. શ્રીએ જ આ રાગ ગાઈને સંભળાવેલો. ગ્રંથમાં છે તેનાથી પણ આ ટૂંકો છે.

પ્રકરણ : ૬૦ ચંપકભાઈની કસોટી

પૂ.મા:—

આઝાદીના જંગમાં એવી રીતે છૂપાઈને રહેનારામાં પ્રભુ ખૂબ હિંમત ભરતા હશે. અમારા એક સ્વજનને અમે ખાસ મળવા ગયાં. તે આઝાદીની લડતમાં બોમ્બ બનાવતા. હાથમાં બોમ્બ ફૂટેલો. મુંબઈ છૂપા વેશે રહેતા. એકવાર ત્યાં તપાસ થઈ. તો તેમણે કોટ પાટલૂન મૂકીને દૂધનું કેન લઈને પોલીસની સામેથી જ પસાર થઈ ગયા. એકવાર તે સ્વજન કપૂરામાં છૂપાવા આવેલા. માળ ઉપર તે ઉતરેલા. પોલીસ આવ્યા ઘરનાં માણસોએ એક કલાક પોલીસ જોડે વાત કરી. જમાડ્યા. ઉપરથી તે કાકા ઉતર્યા. એવી રીતે એમનું ગામ બાજીપુરા હતું. પોલીસને વાત મળી કે મકનજીભાઈ આજે ગામમાં છે. આખું ગામ પોલીસે ઘેરામાં લીધું. તો મકનજીભાઈ ગોવાળીયો બનીને ઢોર

ચારતા ચારતા નીકળી ગયા. એમણે એ આખી વાત પાટીદાર આશ્રમના એક ગ્રંથમાં લખી છે. મા પાસે તે ગ્રંથ છે. એ વાંચીને જ અમે મળવાં ગયાં. એટલે એવી હિંમત ચંપકભાઈમાં પણ હશે જ. પોલીસને ઉલ્લું બનાવવી અને હિંમતથી નીકળી જવું ઘણું અઘરું. આપણે અંગ્રેજોના રાજમાં ન હતાં, પણ આપણા માતા—પિતાએ એ લડત જોઈ હતી. એના ત્રાસ પણ જોયા હતા. જગદીપના પિતા રમેશભાઈ વાત કહે છે કે રાતો રાત પત્રિકા છૂપાવીને અમે સાયકલના પોલાણમાં તે પત્રિકા છૂપાવીને બીજે ગામ પહોંચાડતા. આપણા પાછળ ખુરશીમાં બેઠેલા વડીલ દાદાએ પણ આવી ઘટનાઓ જોઈ હશે.

પ્રકરણ : ૬૧

કૃષ્ણદર્શનનું વ્રત અને પ્રસ્થાન

પ્રકરણ : ૬૨

ટિહરીને રસ્તે

પૂ. શ્રીમા લખે છે:—

પૂ. માતાજીના અસ્થિ વિર્સજનની યાત્રામાં અમે કલકત્તા તરફ જઈ રહ્યાં હતાં, ટ્રેક રોડ પર ભારે ટ્રાફિક હતો. બંને દિશાએ ૨૦૦—૩૦૦ ટ્રક સામ સામે ઊભી હતી. લાગતું હતું રાત રોડ પર જ પસાર કરવી પડશે. શાંતિભાઈ ઉતરીને બેત્રણ વાર જોઈ આવ્યા. ક્યાંય જ જગ્યા ન હતી. બધી જ ટ્રક શાંતિથી ઊભી હતી. અમારી ગાડી પણ ટ્રકની વચ્ચે ઊભી હતી. એક ઈંચની પણ જગ્યા ન હતી. ક્યાં જવું? પાછળ પણ જગ્યા ન હતી. ખસવા માટે એવામાં એક સફેદ વચ્ચવાળા પાતળું શરીર ધરાવતા એક ભાઈ અમારી ગાડી પાસે આવ્યા કહે, “ચાલો, હું તમને રસ્તો બતાવું. એમ કહી એક ટ્રક જરાં

ખસેડાવીને વૃક્ષની પાછળ ખેતર હતું તેમાં અમારી ગાડીને દોરીને લઈ ગયા. ખેતરમાં પલંગ હતો. ઓશીકું, —ઓઈલનું પીપ હતું. ગાડું હતું. બધું તેજભાઈએ ખૂબ ઝડપથી હઠાવી દીધું. ને દોડતાં રહીને અમારી ગાડીને રસ્તો બનાવતા રહ્યા. બે ત્રણ ખેતરમાં પસાર કરાવીને રોડ ઉપર અમારી ગાડી ચઢાવી દીધી. તે ભાઈને પૈસા આપવા પ્રયત્ન કર્યો, તો ના પાડી ને પાછો તે દેખાતો જ બંધ થઈ ગયો! અમને એ રસ્તો બતાવનાર કોણ હશે? પૂ. શ્રીની પ્રાર્થનાના પ્રત્યુત્તર રૂપે તે ભાઈ આવ્યા ને રસ્તો કાઢ્યો.” “કળીમાંથી ફૂલ” એ પુસ્તકમાં પૂ. શ્રીએ આ પ્રસંગ લખ્યો છે. અશક્ય લાગતા સંજોગોમાં પણ પ્રભુ પોતાના દૂત મોકલીને કાર્ય પાર પાડે છે. એ રીતે અહીં ટિહરીના માર્ગે પણ પ્રભુએ જ બધી યોજના ઘડી હતી. મહાપુરુષોના જીવનમાં પ્રભુ ઉપરની શ્રદ્ધા કેવી હોય તે ગ્રંથનું પ્રત્યેક પૃષ્ઠ શીખવે છે. શ્રદ્ધા મૂકો એટલે કાર્ય પાર પડે જ. ટિહરી જેવા અનેક પ્રસંગો પૂ. શ્રીના જીવનમાં એમણે અનુભવ્યા. પૂ. શ્રીએ કૃપા કરી થોડા પ્રસંગો લખ્યા છે. તે પ્રસંગોને વારંવાર વાંચવાથી આપણી શ્રદ્ધા પણ વધે.

લીલામૃતના પારાયણમાં “પ્રકાશના પંથેના” ગ્રંથને આપણે રોજના જીવનમાં પણ ગાતા આવ્યાં છીએ. એટલે આ પારાયણ જાણીતું લાગે, સરળ લાગે, રસ પડે તેવું લાગે.

પ્રકરણ : ૬૩ સ્વામી રામતીર્થના સ્થાનની મુલાકાત

પૂ. મા લખે છે:— ટિહરીના જે સ્થળે આજે જળ સમાધિ લીધી છે. ગંગોત્રીની યાત્રામાં ૧૯૮૩માં પૂ. શ્રીએ ટિહરીમાં એ મંદિર, એ ધર્મશાળા તેનો ઓરડો પૂ. શ્રી જ્યાં ભોજન લેવા બેસતાં તે સ્થળ એ બધું જ તેમણે અમને બતાવ્યું. અમે ફોટા લીધા છે. ગંગોત્રી યાત્રાના આલબમમાં તે જોવા મળશે.

(ક્રમશઃ)

મોતીકાકા

—રામેશ્વર તાંતીયા

અમારા ગામમાં બહારથી આવેલ સાધુ મહાત્મા તેઓ જ્યારે પ્રવચન આપતા, ત્યારે એક વૃદ્ધ નિયમિતરૂપે સૌથી પહેલાં પહોંચી જતા અને બધાંય ચાલ્યાં જાય પછી ઊઠતા. લોકોનાં બૂટચપ્પલ પાસે બેસીને હાથમાં માળા લઈને જપ કરતા. ઉંમર ૬૦ થી ઉપરની હશે. પણ શરીરની કાઠી જોઈને એવું અનુમાન થઈ શકતું કે કોઈક સમયે તે વૃદ્ધ ઘણા સુંદર અને બળવાન હોવા જોઈએ. ગોળ ચહેરા પર કરચલીઓ પડી ગઈ હતી. આંખોનું તેજ તો એવું ને એવું હતું. તેઓ બાળકોને બહુ ચાહતા અને આખો દિવસ બાળકો એમની આસપાસ વીંટળાઈ રહેતાં. કોઈક એની દાઢી ખેંચે તો કોઈ એમના માથામાં ટપલી પણ મારી દે. આમ છતાં એ બાળકોને પ્રેમથી રાખે.

ઘર પત્ની, પુત્રવધૂઓ અને પૌત્રપૌત્રીઓથી ભર્યું ભર્યું હતું. બે યુવાન છોકરા લશ્કરમાં હતા. ગામની નજીકના ખેતરમાંથી સારી એવી કમાણી થતી હતી. લોકો કહેતા કે એક સમયે મોતીકાકા એક નામી ડાકુ હતા. એમણે સેંકડો લૂંટફાટ કરી હતી. બ્રાહ્મણ કે ગામની બહેનદીકરીઓને લૂંટી ન હતી. બ્રાહ્મણની દીકરીઓને લગ્ન કરવા પોતાના માણસો દ્વારા પૈસા પણ મોકલતા.

શરૂઆતમાં તો અમારાં જેવાં નાનાં બાળકો એમનાથી ડરતાં, પણ થોડા સમય પછી એમની સાથે એવાં તો હળીમળી ગયાં કે ક્યારેય એમને ખંભે ચડી નાચતાં પણ ખરાં! એ વખતે

ડાકુ કોને કહેવાય એનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ જ ન હતો. એ કોઈ ખરાબ માણસ હશે એનો સ્પષ્ટ ખ્યાલ હતો. કાકાને પૂછતા તો તેઓ ટાળી દેતા. ક્યારેક વળી બે હાથે આંખોને પહોળી કરીને ડરાવતા પણ ખરા. એ વખતે વર્ષો સુધી પોતાના દેશમાં રહેવા, ગામડામાં આવ્યો હતો. મોતીકાકા ૭૫-૮૦ વર્ષના હતા. હાલીચાલી ન શકતા. હાથપગ કાંપતાં હતા. આંખ અને કાન તંદુરસ્ત. બાળપણમાં એમની પાસેથી વાતઓ સાંભળતાં ત્યારે અમે કહેતા કે મોટા થઈશું ત્યારે તમારા માટે એક સરસ મજાની શાલ લાવીશું. આ વાત મને યાદ રહી ગઈ હતી, એટલે એમના માટે ધારીવાલની શાલ લાવ્યો હતો.

વાતો કરતી વખતે મેં જોયું તો તેમની આંખોમાં હરખનાં આંસુ આવી ગયાં. તેઓ કહેવા લાગ્યા, ‘સાંભળ્યું છે કે તારો મહિનાનો પગાર ૧૦ હજાર રૂપિયા છે. હું એ માટે હંમેશાં ભગવાનને પ્રાર્થના કરતો. એમણે મારી પ્રાર્થના સાંભળી.’ એ દિવસોમાં મોતીકાકાને ગાંધીજીને જોવાની પ્રબળ ઈચ્છા થઈ. અમારી બાજુ રાજસ્થાનનાં ગામડાંમાં— ‘ગાંધીજીએ ભગવાનના સાક્ષાત્ દર્શન થાય છે, જેલના બારણાં એની મેળે ખૂલી જાય છે, ચોર ડાકુ પણ એમની સામે જઈને સાચી વાત કરે તો પાપમાંથી મુક્ત થઈ જાય’ જેવી કેટલીય દંતકથાઓ વહેતી. મોતીકાકાનું શરીર અસ્વસ્થ રહેવા લાગ્યું. હવે એમની ગાંધીજીને જોવાની ઈચ્છા પૂરી નહીં થાય એવું લાગ્યું. એ દરમિયાન હરિદ્વારથી એક મોટા મહાત્મા પોતાના કેટલાંક શિષ્યો સાથે આવ્યા. મોતીકાકાએ આગ્રહપૂર્વક એમને આમંત્રણ આપ્યું અને ગામના બીજા પ્રતિષ્ઠિત લોકોને પણ બોલાવ્યાં.

ભોજન પહેલાં મોતીકાકાએ સેંકડો લોકોને હાથ જોડીને કહ્યું કે મારો અંતસમય હવે નજીક છે. જીવનમાં મેં કેટલાંય જઘન્ય પાપ કર્યાં છે. મને કાલ રાત્રે સ્વપ્નું આવ્યું કે મહાત્માજી અને ગામડાનાં લોકોની સામે હું પાપનો સ્વીકાર કરું. એનાથી મને શાંતિ મળશે. એમણે પોતાના જીવનની બધી ઘટનાઓ કહી. એ સાંભળીને કોઈ નિર્ણય ન કરી શક્યા કે તેઓ પાપી છે કે ધર્મત્મા.

મોતીકાકાની જીવનકથા આવી હતી:

‘હું મારા માબાપનો એકનો એક દીકરો. લગ્ન પછી જાન ઘરે પાછી આવી. હજી સાજશણગાર એમ ને એમ હતા. એવામાં ગામના મહાજને આવી અને પોતાના લેણાનો તકાજો કર્યો. એ જમાનામાં દેણું ન ચૂકવીએ તો સજા પણ થતી. કેટલાંય સગાસંબંધીઓની વચ્ચે મારા પિતાને પોલીસ હાથકડી નાખીને લઈ ગઈ. એ દિવસ પછી શરમને લીધે મારું ઘરની બહાર નીકળવું મુશ્કેલ બની ગયું.’

મેં પ્રતિજ્ઞા લીધી કે ગમે તેમ કરીને આ દેણુ ચૂકવીને પિતાને જેલમાંથી છોડાવીશ. પ્રયત્ન તો ઘણા કર્યા પણ કામધંધો કે નોકરી ન મળ્યાં. સંજોગવશાત્ મારે એ વખતના જાણીતા ડાકુ રામસિંહના સાથીઓ સાથે ઓળખાણ થઈ. હું ટોળીમાં ભળી ગયો. હિંમત, સૂઝ, અને શારીરિકબળને કારણે રામસિંહના મર્યા પછી હું એ ટોળીને મુખી બન્યો. દેણા કરતાં બમણા રૂપિયા લઈને એક રાતે શેઠને ઘેર ગયો. એ વખતે મને એના પ્રત્યે એવો તો તિરસ્કાર જાગ્યો કે દેણાની ચૂકવણી કરીને એની

સપ્ટેમ્બર : ૨૦૧૨

૪૭

પાવતી મેળવીને ત્યાંથી નીકળતાં પહેલાં એનાં નાકકાન કાપી લેવાં. ત્યારપછી તો મેં કેટલીય લૂંટફાટ કરી. ભગવાન જાણે છે કે મેં ક્યારેય બ્રાહ્મણ કે કોઈ ગામની બેનદીકરીઓને સતાવી નથી. ગરીબ અને નીચલા વર્ગોને પણ હેરાન નથી કર્યાં.

મને અવાર—નવાર સમાચાર મળતા કે મારાં માબાપને અનેક પ્રકારની યાતનાઓ દેવાતી. એક દિવસ એવું પણ સાંભળવા મળ્યું કે મારી પત્નીને થાણાની જેલમાં પૂરી દીધી અને એની સાથે ઘણાં અમાનુષી વર્તન પણ થયાં હતાં. એક અંધારી રાતે દસબાર સાથીઓ સાથે મેં એ પોલીસથાણા પર હુમલો કર્યો. આઠદસ સિપાહી અને ઓફિસર માર્યા ગયા. અમારા ત્રણચાર સાથી પણ મર્યા. મારી પત્ની પીડાથી કરાંજતી હતી. એની હાલત જોઈને મને શરમ અને દુઃખ થયાં. નજીકના થાણામાંથી પોલીસની મદદ આવી પહોંચશે એ સંદેશા સાથે અમારે ભાગીને જંગલમાં જતું રહેવું પડ્યું. માબાપ અને પત્નીની દુર્દશાના સમાચારો સાંભળીને હું રાતદિવસ બેચેન રહેતો. આ બાજુ પોલીસની શોધ પણ વધી ગઈ. મને મરેલો કે જીવતો પકડવા માટે સરકારે ૧૦ હજાર રૂપિયાનું ઈનામ જાહેર કર્યું હતું.

ગામમાં એક બ્રાહ્મણની દીકરીનાં લગ્ન હતાં. પૈસાને કારણે અટકતાં હતાં. એ સમયે મારી પાસે પૈસાની વ્યવસ્થા થઈ શકે તેમ ન હતી. સમય ઓછો હતો. આ ગરીબ બ્રાહ્મણને મદદ કેમ કરવી એના વિચારમાં પડી ગયો. મને સરકારે કરેલી ઘોષણાની વાત યાદ આવી. પણ મારા સાથીઓ એ માટે તૈયાર ન હતા. અંતે હું એકલો એ બ્રાહ્મણ પાસે ગયો અને એને સમજાવ્યા કે મને થાણામાં હાજર કરવાથી રૂપિયા ૧૦ હજાર મળશે. પહેલાં

૪૮

અધ્યાત્મ

તો એ તૈયાર ન થયો. પરંતુ ખૂબ સમજાવ્યો ત્યારે માંડમાંડ માન્યો.

અનેક અપરાધોને લીધે મને ૧૫ વર્ષની સખત કેદની સજા થઈ. પણ મારી સારી ચાલગતને કારણે મને દસવર્ષમાં છોડી દીધો.

‘આ બધી વાતોને ૨૫—૩૦ વર્ષ વીતી ગયાં છે. મારા મનમાં મારા એ પાપોની યાદને લીધે દુઃખ અને શરમ આવે છે. કહેવાય છે કે પરમાત્મા ભક્તોની સેવા કરવાથી જ પાપ પણ દૂર થાય છે. એટલે જ આવી કથાવાત્ઓમાં આવનારા લોકોનાં બૂટચપ્પલનું હું ધ્યાન રાખું છું. બહેનદીકરીઓનાં બાળકોને આવી રીતે રમાડું છું.’

મોતીકાકાની વાતો સાંભળીને પેલા મહાત્માજી હર્ષથી ગદ્ગદ્ થઈ ગયા. તેઓ ઊઠીને એમને ભેટી પડ્યા.

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

Van Vishram: Maberly, Ontario(Canada)

Hemali Patel

July 9, 2012

Yatra: Quebec city, Montreal, and Ottawa
(Canada)

Jai Krupalu Maa. Maa ne Pranam.

Maa, thank you for giving me unconditional love, spiritual guidance, and limitless faith for the last 7 years. I truly feel lucky to have you in my life.

I arrived to Maberly on June 26th, and it has almost been two weeks since then. The days have passed by so quickly with Maa. Although I will be here until July 31th (Or past August 15th if Maa lets me stay!) I honestly do not want to leave. I feel closer to Maa each passing day, and I have been thinking about how much happiness MAA has brought into my life over the last several years. Maa, you have answered so many of my prayers and protected me time and time again.

For the duration of my stay in Maberly, I

wanted to take a niyam that would push me to do more than I do daily. I decided that I would do 500 pranam every day. MAA loves doing pranam, and before we left on our youth yatra Maa asked: “Who does at least 11 Pranam everyday?” Maa continued to say, “Pranam is good for your health and prevents you from disease.” She further stated, “If you give one minute to God, God will give you 59 minutes of protection in return.” I found these words to be so powerful—God will complete the hour for you! Maa also gave each of the yatris Prasad and a bracelet for protection. The bracelet had “Om Yogeshwaray Namah, Om Maa Rakshmam” written on it. The bracelet was also colored with our Indian national flag colors(Orange, Green, and White).

Our 3-day youth yatra began on July 2nd. The youth include children from both America and Canada, with an age range of 11 to 27. We visited three different cities on our yatra—Quebec city, Montreal, and Ottawa.

July 2, 2012(Day 1) – Quebec city: We first visited Montmorency Falls. These falls are actually higher than Niagara Falls! When I was near

the falls, all could hear was the continuous water splashing at the bottom of the falls. Upon hearing the peaceful, musical waves, I felt calm and began to pray to Maa. A few bhaktas (Umeshkaka, Ujvalbhai, Dhruvbhai, and Achyutbhai) went towards the bottom of the falls. Once they reached the bottom of the falls, they wrote "OM MAA" with some log pieces. The rest of the bhaktas were able to view "OM MAA" from the top of the falls. This scene was simple beautiful because it felt like having God's signature on Mother Earth.

Our next stop was Plains of Abraham. We also saw the Battlefields Park, The site of many battles between the French and British Empires.

Our last stop was Old Quebec. The atmosphere felt completely different. The people here mainly spoke in French. There were many buildings with murals or wall paintings on them, Churches, and tons of shops in this area.

July 3, 2012 (Day 2)– Montreal: July 3rd was also Guru Purima. Although we were on the yatra and Maa was not physically with us, many of youth fasted and had a collective niyam to complete 11 Maa Prabhu bavnis on the bus. We

also decided that we would recelebrate Guru Purnima on July 5th when we were back in Maberly.

Our first stop was the 1976 Olympic stadium. Here, we viewed individuals training with their coaches at various diving heights. Directly adjacent to the Olympic Stadium was the Biodome. We experienced different climates and environments while walking through the Biodome. The ecosystems included: (1) Tropical Rainforest, (2) Laurentian Maple Forest, (3) Gulf of St. Lawrence, (4) Labraor Cost, and (5) Sub–Antarctic Regions.

Next, we went to the Notre–Dame Basilica. It is probably one of the most beautiful churches I have ever seen. We attended the light show, which highlighted the different areas of the church by rays of light and verbal explanations. It reminded me of temples in India with its intricate carvings. The holy mother Mary was at the top the main, from wall of the church. This made think of Maa and how she's always looking at us from wherever she may be!

Next, we stopped at Mouth Royal. Here, we were able to see the whole city of Montreal.

Our last Montreal was the st. Joseph Oratory. I felt extreme peace while walking through the Oratory. There was complete silence in each of the prayer. rooms: but in that silence I felt could hear music. Many times, I felt there was not a single thought in my mind. I initially tried to focus my thoughts on Pujya Maa while sitting in the prayers halls. I wanted to feel her presence with me with each step I took in the oratory. I felt very calm while in the Oratory, and even for a period of time after stepping foot outside.

July 4, 2012 (Day 3) Ottawa:

We first observed the Parliament Buildings from our bus. Then, we went to the Canadian Museum of Civilization in Gatineau. The museum allowed us to explore Canada's last 20,000 years of human history and architecture. We also watched an informative movie on Polas Bears on IMAX.

(To be continued)

મૃત્યુને જીતનારો યોગ

—પોલ બ્રન્ટન

બ્રહ્મે એવી ઈચ્છા પ્રદર્શિત કરીકે હું એમના ઘરની મુલાકાત લઉં તો સારું. એમણે કહ્યું કે એ ખરેખર ઘરમાં નથી રહેતા, પરંતુ પોતાની સ્વતંત્રતા સાચવી રાખવા અને આઝાદ જીવનનો આનંદ લેવા બગીચાના પાછળના ભાગમાં એક નાનું સરખું ઝૂંપડું બાંધીને નિવાસ કરે છે.

એ પ્રમાણે અને થોડીક આતુરતાથી પ્રેરાઈને એક દિવસ બપોર પછી હું એમને ઘરે જઈ પહોંચ્યો. ઘર એકાંત અને વેરાન જગ્યામાં ધૂળવાળી શેરીમાં હતું. જુનાપુરાણા સફેદી લગાવેલા એ મકાનની બહાર ઘડીભર ઊભા રહીને, આપણાં મધ્યકાલીન યુરોપિયન ઘરોની યાદ અપાવનારી બહાર બારીવાળા, લાકડાના ઉપલા માળ અથવા મેડાનું મેં નિરિક્ષણ કરવા માંડ્યું. મારી આગળનું જૂનું મજબૂત બારણું મેં ઉઘાડ્યું. એને લીધે ઓરડાઓ તથા રસ્તા પર બધે જ અવાજ ફરી વળ્યો.

મારી આગળ એ જ વખતે વાત્સલ્યભર્યા સ્મિતથી સુશોભિત વદનવાળી એક વૃદ્ધા આવી અને મને વારંવાર વંદન કરવા લાગી. લાંબા અંધારિયા માર્ગથી એ મને આગળ લઈ ગઈ અને આખરે અમે રસોડામાં થઈને પાછળના બગીચામાં આવી પહોંચ્યાં.

સૌથી પહેલાં મારી નજર એક વિશાળ પીપળાના વૃક્ષ પર અને એની ડાળીઓની સલામત છાયા નીચેના જૂના વખતના કૂવા પર પડી. એ સ્ત્રી મને કૂવાની પેલી તરફની ઝૂંપડી આગળ લઈ ગઈ. એની વધારે પાસે પહોંચવાથી ઝાડની થોડીક છાયા

સપ્ટેમ્બર : ૨૦૧૨

૫૫

પણ મળી શકી. એ ઝૂંપડી વાંસના થાંભલા પાતળી લાકડાની પાટડીઓ અને ઘાસના છાપરાની બનાવેલી હતી.

બ્રહ્મના જેવા જ કાળા મોંવાળી એ વૃદ્ધ સ્ત્રી દેખીતી રીતે જ ઉશ્કેરાટમાં આવી જઈને ઝૂંપડીને ઉદ્દેશીને ધ્રુજારીભરેલાં તામિલ વાક્યો બોલી. અંદરથી સુમધુર સ્વરમાં ઉત્તર આપ્યો. ધીમેથી બારણું ઊઘડ્યું અને યોગીએ બહાર આવીને મને પ્રેમપૂર્વક એમની સાદી ઝૂંપડીમાં દાખલ કર્યો. એમણે બારણું ખુલ્લું જ રાખ્યું. થોડા વખત સુધી પેલી વિધવા સ્ત્રી પ્રવેશદ્વાર પાસે જ ઊભી રહી. એની આંખ મારી તરફ સ્થિર થઈ હતી અને એની મુખાકૃતિ પર અવર્ણનીય સુખ છવાયેલું હતું.

હું એક ખુલ્લા ખંડમાં આવી પહોંચ્યો. સામેની દીવાલ પાસે એક ગાદી વિનાની બેઠક હતી અને ખૂણામાં કાગળોથી ભરેલો બાંકડો પડેલો. છાપરાની વળી સાથે બાંધેલા દોરડાના આધારે પિત્તળનો એક ઘડો દેખાતો હતો. જમીન પર જાજમનો મોટો ટુકડો બિછાવેલો હતો.

જમીન તરફ હાથ ફેલાવીને બ્રહ્મે કહ્યું : ‘બેસો, હું દિલગીર છું કે તમારે માટે ખુરશી નથી આપી શકતો.’

બ્રહ્મ, હું અને મારા પરિચયમાં આવેલા ને મારા દુભાષિયા તરીકે કામ કરતા એક યુવાન શિક્ષક, બધા જ જાજમ ફરતા બેસી ગયાં. થોડા વખત પછી પેલી વૃદ્ધ વિધવા સ્ત્રી પાછી ગઈ અને ચાના પાત્ર સાથે પાછી આવી. ટેબલને બદલે એ ચા અમને જાજમ પર જ આપવામાં આવી. સ્ત્રીએ એકવાર ફરીથી ઘરમાં જઈને પિત્તળની રકાબીઓમાં બિસ્કીટ, નારંગી તથા કેળાં આણ્યાં.

એ સરસ નાસ્તાની શરૂઆત કરીએ તે પહેલાં જ બ્રહ્મે પીળા

૫૬

અધ્યાત્મ

ગલગોટાની માળા કાઢીને મને પહેરાવી દીધી. મને ખબર હતી જ કે માળા પહેરવાની ભારતીય પ્રણાલી વિશેષ પુરુષો માટે જ સુરક્ષિત રાખવામાં આવે છે અને એમની અનેરી સૂચિમાં મારી જાતને મેં કદી પણ સામેલ કરી ન હોવાથી મને એથી આશ્ચર્ય થયું તેમજ મેં એનો ભારે વિરોધ કર્યો.

‘પરંતુ મહાશય....’ એમણે સ્મિતપૂર્વક વકીલાત કરતાં કહેવા માંડ્યું : ‘મારા ઘરની મુલાકાત લેનાર તથા મારા મિત્ર બનનાર તમે સૌથી પહેલા અંગ્રેજ છો. તમને આવી રીતે સન્માનીને મારો તથા આ સન્નારીનો આનંદ મારે વ્યક્ત કરવો જ જોઈએ.’

મારો વિરોધ નકામો ગયો. મારા જાકીટની ઉપર નંખાયેલા ગલગોટાના હાર સાથે જમીન પર બેસી રહેવાની મને ફરજ પડી. મને એ વાતનો ખરેખર આનંદ થયો કે યુરોપ મારાથી એટલું બધું દૂર છેકે મારા મિત્રોમાંથી કોઈ આ વિચિત્ર દૃશ્ય જોઈને મારી તરફ હસી શકે તેમ નથી.

અમે ચા પીધી, ફળ ખાધાં અને આનંદપૂર્વક વાતો કરી. બ્રહ્મે મને જણાવ્યું કે ઝૂંપડી તથા અંદરનું સામાન્ય ફર્નિચર એમણે પોતે જ તૈયાર કર્યું છે. ખૂણામાં પડેલા બાંકડા પરના કાગળોએ મારી જિજ્ઞાસા જાગૃત કરી તેથી એ સંબંધમાં સ્પષ્ટીકરણ કરવા મેં વિનંતી કરી. એ કાગળોનો રંગ ગુલાબી હતો અને એમના પર લીલી શાહીમાં લખાણ હતું. બ્રહ્મે એમાંથી થોડા કાગળ ઉપાડ્યા. મને લાગ્યું કે એ તામિલ ભાષામાં લખેલા છે. મારી સાથેના શિક્ષકે એમનું નિરીક્ષણ કર્યું, પરંતુ એમને વાંચવાનું અઘરું લાગ્યું અને સમજવાનું તો એનાથી પણ વધારે અઘરું. એમણે માહિતી આપી કે એ જૂના જમાનાની તામિલ

ભાષામાં લખેલા છે. પહેલાંના વખતમાં લખવા માટે તામિલના એ રૂપનો ઉપયોગ થતો, પરંતુ હવે એને બહુ ઓછા લોકો જ સમજી શકે છે. વધારામાં એમણે એમ પણ કહ્યું કે તામિલ સાહિત્ય ને તત્ત્વજ્ઞાનના મોટામોટા ગ્રંથો કમનસીબે એ જ ભાષામાં લખાયેલા છે. એને ઊંચી તામિલ ભાષા કહેવામાં આવે છે. મધ્યકાલીન અંગ્રેજી આજના સામાન્ય અંગ્રેજી જાણનારા માટે મુશ્કેલી ઊભી કરે છે તેથી પણ વધારે મુશ્કેલી આજના વપરાશની તામિલ ભાષા જાણનારની આગળ એને લીધે ઊભી થાય છે.

‘આ કાગળો મેં મોટે ભાગે રાતે લખ્યાં છે.’ બ્રહ્મે કહેવાં માંડ્યું : ‘કેટલાક કાગળોમાં મારા યોગના અનુભવોને પરિણામે પેદા થયેલી કવિતાઓ લખી છે અને કેટલાકમાં મારા હૃદયધર્મને વાચા આપતાં લાંબાં કાવ્યો છે. થોડાક યુવકો એમને મારા શિષ્યો માને છે, એ અવારનવાર અહીં આવીને આ લખાણોનું ઉચ્ચ સ્વરે ગાન કરે છે.’

મારી મુલાકાતની પ્રારંભિક વિધિ પૂરી થઈ, એટલે પેલી વૃદ્ધ સ્ત્રી વિદાય થઈ અને અમે ગંભીર વાતચીત શરૂ કરી. યોગમાં ભારે મહત્વનો ભાગ ભજવનારી, ગુપ્ત રહસ્યથી ઢંકાયેલી પ્રાણાયામની ક્રિયાને સમજવાની મેં નવેસરથી કોશિશ કરી. બ્રહ્મે ખેદપૂર્વક જાહેર કર્યું કે હમણાં કોઈ બીજી ક્રિયા તો નહીં બતાવી શકાય, પરંતુ એમના યોગસિદ્ધાંતો વિશે થોડુંક વધારે સ્પષ્ટીકરણ કરવા પોતે ખુશ છે ખરા.

‘એક સૂર્યોદયથી બીજા સૂર્યોદય સુધી દિવસરાત મળીને દરેક માણસ ૨૧,૬૦૦ શ્વાસ લેતો હોય છે. કુદરતે એ કમ નક્કી કર્યો છે. એટલે એટલા શ્વાસ એણે લેવા જ જોઈએ. ઝડપી,

ઉતાવળા અથવા વેગવાળા શ્વાસ લેવાથી એ માપ વધી જાય છે તથા આયુષ્ય ટૂંકુ થાય છે. ધીમા, ઊંડા ને શાંત શ્વાસથી એની કરકસર થાય છે ને જીવન લંબાય છે. સાચવી રાખેલા પ્રત્યેક શ્વાસમાંથી એક મોટી અનામત શક્તિ પેદા થાય છે અને એ શક્તિસંગ્રહમાંથી મદદ મેળવીને માણસ વધારે વરસો સુધી જીવી શકે છે. યોગીઓ બીજા માણસો જેટલા વધારે શ્વાસ નથી લેતા. એમને એવા શ્વાસની એટલી જરૂર પણ નથી હોતી. પરંતુ અફસોસ! મારી પ્રતિજ્ઞાની ઉપરવટ ગયા વગર હું તમને વધારે કેવી રીતે સમજાવી શકું?’

યોગીની એ ગુપ્તતાથી હું અકળાઈ ઊઠ્યો. આટલાં બધાં પ્રયત્નપૂર્વક ગુપ્ત રાખવાથી આવતી વિદ્યામાં ખરેખર કશો કસ ન હોય એ શક્ય છે ખરું? અને હકીકત જો એવી જ હોય તો યોગીઓ પોતાના માર્ગને તેમજ જ્ઞાનભંડારને કૃત્રિમ કુતૂહલખોરો, માનસિક રીતે અપરિપક્વ વ્યક્તિઓ અને આધ્યાત્મિક યોગ્યતાના અભાવવાળા પુરુષોથી શા માટે ગુપ્ત રાખે છે તે સહેલાઈથી સમજી શકાય છે. એવા પુરુષોની સૂચિમાં હું પણ આવી જઈશ અને મારાં કષ્ટો ઉપરાંત નજીવો લાભ મેળવીને આ દેશમાંથી પાછો ફરીશ?

પરંતુ...બ્રહ્મે ફરી કહેવા માંડ્યું : ‘અમારા સંતો પાસે પ્રાણની શક્તિઓની કૂચીઓ નથી? એ સારી પેઠે સમજે છે કે શ્વાસ તથા લોહીની વચ્ચે કેટલો નજીકનો સંબંધ છે. એમને ખબર છે કે મન પણ શ્વાસનું અનુકરણ કેવી રીતે કરે છે અને વિચાર તથા શ્વાસની શક્તિને કામે લગાડીને આત્મભાવની જાગૃતિ કેવી રીતે કરી શકાય છે તેનું રહસ્ય પણ તેમણે પ્રાપ્ત કર્યું છે. શ્વાસ તો શરીરને ટકાવી રાખનારી વધારે સૂક્ષ્મ શક્તિની અભિવ્યક્તિ માત્ર છે એવું નથી લાગતું? એ શક્તિ અદૃષ્ટ હોવા

છતાં શરીરના અગત્યના અવયવોમાં છુપાયેલી પડી છે. એ જ્યારે શરીરમાંથી બહાર નીકળે છે ત્યારે શ્વાસોશ્વાસ બંધ થાય છે અને મૃત્યુ નીપજે છે; પરંતુ શ્વાસ પર કાબૂ મેળવવાથી એ અદૃષ્ટ શક્તિપ્રવાહ પર વત્તોઓછો કાબૂ પ્રાપ્ત કરવાનું સહજ બને છે, છતાં શરીર પર પૂરેપૂરો કાબૂ મેળવવામાં આવે અને એટલી હદ સુધી કાબૂ પ્રાપ્ત કરવામાં આવે કે છાતીના ધબકારાનું પણ નિયમન થઈ શકે તોપણ, આ યોગપદ્ધતિનો સંદેશ પૂરો પાડતી વખતે અમારા પ્રાચીન ઋષિમુનિઓનું ધ્યાન કેવળ શરીર અને એની શક્તિઓ તરફ જ હતું એવું માનો છો?’

પ્રાચીન ઋષિમુનિઓ અને એમના હેતુ વિશેની મારી બધી જ માન્યતા મારા મનમાં એકાએક પેદા થયેલી તીવ્ર આતુરતાના આવેગમાં અદૃશ્ય થઈ ગઈ.

‘તમારા હૃદયની ગતિ પર તમે કાબૂ મેળવી શકો છો ખરા?’ મેં આશ્ચર્યોદ્ગાર કાઢ્યો.

‘મારા પોતાની મેળે કામ કરતા અવયવો હૃદય, પેટ તથા મૂત્રપિંડ પર મેં કેટલેક અંશે કાબૂ મેળવી લીધો છે.’ એમણે બણગાં ફૂંકવાની સહેજ પણ વૃત્તિ વગર, શાંતિથી ઉત્તર આપ્યો.

‘તે તમે કેવી રીતે કરી શકો છો?’

‘કેટલાંક આસનો, પ્રાણાયામ ને ઈચ્છાશક્તિને વધારનારી પ્રક્રિયાઓની સંયુક્ત સાધનાથી એવી શક્તિ મળે છે. એ સાધના યોગની આગળની ભૂમિકાની સાધના છે. એ એટલી બધી કઠિન છે કે બહુ જ ઓછા લોકોથી થઈ શકે. એ અભ્યાસક્રમની મદદથી મેં હૃદયમાં કામ કરતી માંસપેશીઓ પર કાબૂ મેળવ્યો છે અને એ માંસપેશીઓની મદદથી આગળ વધીને બીજાં અવયવોને વશ કરવામાં સફળતા મેળવી છે.’

‘એ ખરેખર અસાધારણ કહેવાય.’

‘તમને એવું લાગે છે? તો હૃદયથી થોડેક ઉપર, મારી છાતી પર તમારો હાથ મૂકો અને એ ત્યાં જ રાખી મૂકો.’ એમ કહીને બ્રહ્મે પોતાની બેઠક બદલી અને અવનવું આસન કરીને આંખ મીંચી દીધી.

એમની આજ્ઞા માથે ચડાવીને મેં શું થાય છે તેની ધીરજપૂર્વક પ્રતીક્ષા કરવા માંડી. થોડી મિનિટો સુધી એ પથ્થર જેવા અચળ અથવા સ્થિર રહ્યા. એ પછી એમના હૃદયના ધબકારા ધીમેધીમે ઘટવા માંડ્યા. એ મંદ પડતા ગયા તે જોઈને મને નવાઈ લાગી. એમના હૃદયની સંવાદી પ્રવૃત્તિ તદ્દન બંધ પડી ગઈ એનો સ્પષ્ટ અનુભવ કરવાથી મારા સ્નાયુઓમાં ઝણઝણાટી શરૂ થઈ. કુતૂહલભરી સાત સેકન્ડ સુધી એવી દશા રહી.

મેં ભ્રમિત થયેલા હોવાનો ઢોંગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ હું એવો તો અસ્વસ્થ બની ગયેલો કે મારો પ્રયાસ નિરર્થક છે એની મને ખાતરી થઈ. દેખીતા મરણની દશામાંથી એમનો અવયવ પુનર્જીવિત થયો એ જાણીને મને રાહત મળી. છાતીના ધબકારા વધવા માંડ્યા અને લાંબે વખતે એમને કોઈ પણ પ્રકારની તકલીફ વગર પહેલાં જેવી સામાન્ય દશા શરૂ થઈ.

પોતાની આત્મલીન અચળ અવસ્થામાંથી યોગી થોડી મિનિટો પછી જાગ્રત થયા. ધીમેથી આંખ ખોલીને એમણે પ્રશ્ન કર્યો. : ‘તમે હૃદયને બંધ થતું અનુભવ્યું?’

‘હા, ખૂબ જ સ્પષ્ટ રીતે અનુભવ્યું.’ મારી ખાતરી હતી કે એમના પ્રયોગમાં કશું ભ્રાંતિજનક નહોતું. મને એ વાતની નવાઈ લાગી કે પોતાની અંદરની યંત્રશક્તિની મદદથી બ્રહ્મ યોગની બીજી કઈ અદ્ભુત કરામતો કરી બતાવશે? (ક્રમશઃ)

રસેશ્વરી

(ગતાંગથી ચાલુ)

—શ્રી યોગેશ્વરજી

કૃષ્ણ ને બળરામ સાંદીપનીને ત્યાંથી શિક્ષા પ્રાપ્ત કરીને પાછા આવ્યા ત્યારે મથુરાની પ્રજાએ એમનો સ્નેહપૂર્વક સત્કાર કર્યો.

રાજા ઉગ્રસેન એ સત્કાર કરનારાઓમાં અગ્રગણ્ય હતો.

વસુદેવ, દેવકી તથા રોહિણીને અતિશય આનંદ થયો.

કૃષ્ણ અને બળરામના જાજવલ્યમાન જીવનની ઉત્તરોત્તર સિદ્ધિઓ એમને સંતોષ આપવા, સુખ ધરવા તેમ જ ગૌરવાન્વિત કરવા માટે પૂરતી હતી.

મથુરાપુરીએ એમના આગમનથી નવી શોભા ધારણ કરી.

એને જાણે કે પ્રાણની પ્રાપ્તિ થઈ.

પુરીમાં દિવસો સુધી બધે જ આબાલવૃદ્ધ, અમીર અને ગરીબ, સાક્ષાર તેમ જ નિરક્ષર ઉત્સવ કરવા લાગ્યાં.

કૃષ્ણ ને બળરામને પોતાને પણ શાંતિ મળી.

યમુનાતટવર્તી મથુરાના એ પરમપાવન પ્રદેશમાં પ્રવેશીને કૃષ્ણનું અંતર ઊછળવા લાગ્યું.

એ પ્રદેશ સાથે એમના જીવનની કેટલી બધી સ્મૃતિઓ સંકળાયલી હતી?

એ અને આસપાસનો સમગ્ર પ્રદેશ એમને માટે તીર્થરૂપ થઈ પડેલો.

એ તીર્થની મુખ્ય અધિષ્ઠાત્રી દેવી રાધાને એ કેવી રીતે ભૂલી શકે?

બળરામે એક વાર એને વાતવાતમાં કહ્યું પણ ખરું.

‘મેં તને વૃંદાવનમાં એક વાર નહોતું કહ્યું કે કોઈની સાથે સ્નેહના સુધામય સંબંધે બંધાવાનું સહેલું છે પરંતુ એ સંબંધને જીવનભર ટકાવવાનું અઘરું છે.’

‘એટલે?’

‘મારા કથનને ભાવાર્થ ભૂલી ગયો? મેં રાધાના સ્નેહ સંબંધના અનુસંધાનમાં એવું કહેલું. તું એ પ્રેમમૂર્તિ રસમયી રાધાને તદ્દન ભૂલી ગયો લાગે છે. એની દશા કોણ જાણે કેવીય કરુણ હશે, પરંતુ તું તો....’

‘હું એ રસસ્વરૂપા રાધાને નથી ભૂલી ગયો ને કદી પણ નહીં ભૂલી શકું.’ કૃષ્ણે વચ્ચે કહેવા માંડ્યું કે ‘એને કેવી રીતે ભૂલી શકું? એ તો મારા જીવનમાં, શ્વાસમાં ને સમસ્ત વ્યક્તિત્વમાં વણાઈ ગઈ છે. મારા વ્યક્તિત્વનું અમૂલ્ય અવિભાજ્ય અંગ થઈ છે. એ મારાથી કદી પણ છૂટી નથી થઈ શકે તેમ. વૃંદાવનને છોડ્યા પછીની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓને લીધે હું એને નથી મળી શક્યો, પરંતુ એનો અર્થ એવો તો નથી જ કે મને એનું વિસ્મરણ થયું છે. જે દિવસે મને એનું વિસ્મરણ થશે તે દિવસે મારા જીવનમાં રસ જેવું ભાગ્યે જ કશું બાકી રહેશે. મારું જીવન મરણની આવૃત્તિ જેવું જડ બની જશે. રાધા તો મારી પ્રેરણાદેવી છે. શક્તિ છે. એને ભૂલવાની કલ્પના પણ મારાથી ના કરી શકાય.’

‘તો પછી રાધા તને ભૂલી ગઈ?’

‘એ પણ એટલું જ અશક્ય છે. એ મને ભૂલી શકે તેમ છે જ નહીં. છતાં પણ કોઈ કારણે મને ભૂલી જાય તોપણ શું? હું એને ના ભૂલું તે પૂરતું છે.’

‘સંયોગ કેટલીક વાર સ્નેહની સૃષ્ટિ કરે છે ને વિયોગ એને

સૂકવી નાંખે છે.’

‘એ સૂત્ર સામાન્ય આત્માઓના સંબંધમાં સાચું હશે પરંતુ મારા અને રાધાના સંબંધમાં સાચું નથી જ.’

બળરામે પ્રસન્નતાને પ્રકટ કરતાં કહ્યું :

‘હું પણ ઈચ્છું છું કે તમે બંને એમાં અપવાદરૂપ હો. એ જોઈને મને ખરેખર આનંદ જ થશે. આ તો તું રાધા વિશે કશી વાત નથી કરતો એટલે મને એવો વિચાર આવ્યો.’

‘એ વિચાર અસ્થાને છે. અનુચિત છે. અનાધાર છે.’

‘તો તો ઘણું સારું કહેવાય. એથી અધિક આનંદદાયક બીજું શું હોઈ શકે? તને રાધાનું વિસ્મરણ નથી થયું ને તારા હૃદયમાં એનું રઢિયાળું રૂપ કાયમ છે એ જાણીને મારાથી વધારે આનંદ ભાગ્યે જ કોઈને થઈ શકશે.’

કૃષ્ણે વિચારનિદ્રામાંથી જાગીને કહ્યું :

‘રાધા વિશે મારી જીભ કશી વાતો નહીં કરતી હોય તોપણ મારું અંતર તો એની સાથે નિરંતર વાતો કર્યા જ કરે છે. આત્મા આત્મા સાથે વાતો કરે છે ત્યારે એના પ્રતિધ્વનિ કેટલીક વાર બહાર નથી પડતા. એ વાતો સામાન્ય રીતે નથી સંભળાતી.’

‘તોપણ તારે રાધાની માહિતી તો મેળવવી જ જોઈએ. તું એની સંભાળ નહીં લે તો એ તારે માટે શું સમજશે?’

‘ખરાબ તો નહીં જ સમજે. એટલો વિશ્વાસ તો મને છે જ.’

બળરામ હસ્યા. કહો કે હસ્યા વિના રહી ના શક્યા.

કૃષ્ણ બોલ્યા :

‘તમે જે કહેવા માગો છો તે સમજું છું.’

બળરામ વચ્ચે જ બોલ્યા :

‘મારા કહેવાનો આશય એ જ છે કે રાધાને પણ હૃદય છે.’

‘એ તો હું પણ માનું છું.’

‘એ હૃદયમાં સ્પંદન છે.’

‘એ પણ બરાબર.’

‘એ સ્પંદનનો વિચાર કરીને એમને ન્યાય કરવાનું તારું કર્તવ્ય છે.’

‘એનો વિરોધ પણ હું નથી કરતો.’

‘જેથી રાધાને એવું ના વાગે કે એને અન્યાય થયો છે.’

‘એને એવું નહીં લાગે અને એને અન્યાય થવાની સંભાવના પણ નહીં ઊભી થાય. ખાસ કરીને જ્યાં સુધી તારા જેવા એના હિતેચ્છુ તથા હિતચિંતક અસ્તિત્વ ધરાવે છે ત્યાં સુધી.’

બળરામ ફરી વાર હસી પડ્યા.

લગભગ એ જ વખતે યમુનાના નિર્મળ નીરમાં નહાવા ગયેલી રાધીએ સુપ્રિયાને જણાવ્યું.

‘સુપ્રિયા, મારી ડાબી આંખ કાલ સાંજથી અચાનક ફરકવા લાગી છે. કોણ જાણે મારું બીજું ક્યું મંગલ થવાનું છે!’

‘કૃષ્ણ તને યાદ કરતો હશે અથવા નજીકના ભવિષ્યમાં મળવાનો હશે. તારે ને મારે મન તો સંસારનું સર્વોત્તમ મંગલ એ જ છે.’ સુપ્રિયા બોલી ઊઠી.

(ક્રમશઃ)

